

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Iob, Liber Vigesimo Sextus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

quoque prænucciantis studio dicitur, non maledi-
centis voto: *Obscurentur oculi eorum, ne videant,*
& dorsum eorum semper incurva. Ac si dicat: Qui
humanæ vitæ actionibus quasi prævidendis itineri-
bus præstant, veritatis lucem non habeant, ut &
qui sequuntur subditi, iniquitatum suarum oneri-
bus incurvati, omnem statum rectitudinis amittant.
Quod factum proculdubio in Judæa novimus, cum
in ipso nostri Redemptoris adventu phariseorum
turba atque sacerdotum à vero lumine mentis ocu-
los clausit, & per præpositorum exempla gradiens,
in infidelitatis tenebris populus erravit. Sed quæri
rationabiliter potest, quomodo hoc in loco dicitur,
quod regnare hypocritam Dominus facit, cum de
hac re specialiter per Prophetam conqueritur, di-
cens: *Ipse regnaverunt, & non ex me: principes*
exiterunt, & non cognovi. Quis enim rectè sen-
tens dicat, quia facit Dominus quod minimè co-

gnoscit? Sed quia scire Dei approbare est, nescire
reprobare; unde quibusdam quos reprobat, dicit:
Nescio vos unde sitis, discedite à me omnes operarii
iniquitatis: & aliquando facere Dei, est id quod
fieri prohibet, irascendo permittere; unde & regis
Egypti cor se obdurare asseruit, quia videlicet ob-
durari permisit: miro modo hypocritas Dominus
& regnare facit & nescit: facit sinendo, nescit re-
probando. Unde necesse est, ut ad omne quod in
hac vita concupiscitur, prius voluntas interna re-
quiratur. Quam cum humani cordis auris percipere
appetit, sciat quia hæc non verbis, sed rebus so-
nat. Locus ergo regiminis cum regendus offertur,
in se prius necesse est ut quisque discat, si loco
vita congruit, si ab honore actio non dissentit: ne
justus omnium rector eò post in tribulatione preces
non audiat, quò ipsa quoque ejus, de quo tribula-
tio oritur, exordia honoris ignorat.

SANCTI GREGORII MORALIS EXPOSITIONIS IN BEATVM IOB, LIBER VIGESIMVS SEXTVS.

Quod proprium sit superbiorum doctorum, dum bene
locutos se noverint, quasi pro equitate inquirere ab
auditoribus suis, utrum in aliquo offenderint: ut
eo modo laudem ab eis extorqueant.

CAPUT PRIMUM.

IN locutionibus suis hoc arrogantes vi-
ri habere inter alia proprium solent,
quòd ab auditoribus suis ne quid for-
tasse inordinatum dixerint, tunc requi-
runt, cum se laudabiliter aliquid dixisse cognos-
cunt. Hæc videlicet faciunt, non quò de dictis suis
ambigant, sed quò ab audientium iudicio favores
querant. Nam inveniri facile poterit, quo animo
percunctantur, si quisquam cum eorum bona lau-
dat, etiam mala reprehendat. Certum quippe est,
quia sicut instantur laudibus, ita correptionibus in-
flammanur; & à quolibet se vel justè reprehendi
despiciunt, moxque in malis suis fomitem defensionis
exquirunt. Quomodo ergo de bonis suis humi-
liter ambigunt, qui mala sua defendere etiam per-
versè moluntur? Ille est enim verè humilis in bo-
nis, qui non est defensor in malis. Nam qui de ma-
lis suis arguitur, & contra verba arguentis accen-
ditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat,
per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.
Eliu itaque vitam arrogantium signans, postquam
multa interna & sublimia intulit, ecce in verbis for-
mam humilitatis assumit, & æquitate proposita, sub
quadam discipulatus imagine beatum Job alloqui-
tur dicens: [*Quia ego locutus sum ad Deum, te*
quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me: si iniqui-
tatem locutus sum, ultra non addam.] Sicut sæpe
contingit ut bona loquantur & mali, multa Eliu
fortia paulò superius se dixisse meminerat, & secu-
rus idcirco ne fortasse erraverit, requirebat. Neque
enim requireret, si se errasse credidisset. Est namque,
ut dixi, propria arrogantium fraus, ut tunc de er-
rore requirere studeant, quando se noverint non
errasse. Qui rursus requirere, vel argui de errore

despiciunt, si quando se errasse veraciter præco-
gnoscunt. Non enim esse, sed videri humiles appe-
tunt; & tunc requirendo speciem humilitatis afflu-
munt; quando de ipsa magis requisitione laudan-
tur. Sed quia omnino difficile est, ut elatio quæ re-
gnat in corde, non erumpat in voce; auditores ar-
rogantium si eorum dicta paulisper taciti expectant
atque considerant, citius corda illorum subsequen-
tia verba manifestant. Diu quippe morari non pos-
sunt in ipsa humilitatis imagine, quam specietenus
sumunt. Superbis enim mentibus humilitas alta
est, & cum ejus formam conscendere ambiunt, las-
fatis animi gressibus quasi à clivosis atque asperis
itineribus dilabuntur. Alienum est scilicet, quod
videri appetunt, & idcirco ejus imagini diu inhe-
rere nequaquam possunt. Grave pondus æstimant,
cum eam saltem specietenus portant, & quousque
hanc abjiciant, vim quamdam in corde patiuntur:
quia videlicet elationis usus malè dominantis deser-
viunt, atque ejus imperio semetipsos quales sint
prodere compelluntur, ne diu possint videri quod
non sunt. Unde Eliu quoque postquam de errore
doceri se petiit, postquam iniquitatem non se ultra
locuturum promisit, subito ab humilitatis specie ad
verba tumida * excusationis exilivit. Nam subdi-
dit, dicens: [*Numquid à te Deus expetit eam, quia*
displicuit tibi?] Ac si diceret: Ego coram Domino
rationes positurus sum, cur modò iniquitas mea à
te reprehenditur, quæ constat quòd in iudicio à te
non requiritur.

Quod sancti humanum iudicium non timeant, sed di-
vinum: cum e contrario superbi iudicium Dei non
metuant, & ab hominibus iudicari erubescant.

CAPUT II.

RECITI viri cum injustè ab hominibus impetun-
tur, ad supernum iudicium recurrunt. Unde &
ab eodem ad beatum Job dicitur: *Ecce in celo testis*
meus, & conscius meus in excelsis. Et quia ei placere
summpere cupiunt, ejus solius testimoniū requirunt.

Perversi quoque, quia iustorum vitam deserunt, sed nonnumquam eloquia sequuntur, cum de suis malis gestis increpantur, hoc assunt in argumentum defensionis, quod iusti proferunt cum testimonio puritatis. Unde eis consuetudo jam facta est, ut si quis eos de factis suis arguat, Dei magis iudicium, quam hominum quaerant. A Deo enim & cum se damnandos noverint, iudicari non metuunt, & iudicari ab hominibus erubescunt. Proponunt ergo majus, quod non metuunt, ut minus declinare valeant, quod erubescunt Scriptum quippe est. *Vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.* Quia ergo tunc damnatio uniuscujusque manifesta est, exinde modo iniqui colligunt, ut etiam perversa uniuscujusque actio sit secreta, ne modo eam quilibet iustus arguendo discant, à qua constat quod in iudicio alienus existat. At contra piorum conscientia grande sibi conferri praemium credunt, cum de quibusdam modo suis actionibus illicitis arguuntur. Proponunt etenim ante oculos cordis, quia districtum Dei iudicium tanto verius tunc super eos mitigabitur, quanto nunc acrius arguente homine praevenerit: & temporalem iram super se lucrum computant, per quam se aeternam posse evadere non ignorant. Eliu ergo typum cunctorum arrogantium tenens, & magis eligens aeterna invectione percuti, quam temporaliter increpari, dicat: [*Numquid à te Deus expetit eam, quia displicuit tibi?*] Quia verò esse culpabiliores solent hi, qui loqui in contentione inchoant, quam qui respondent, subdidit, dicens: [*Tu enim cepisti loqui, & non ego.*] Eò se innocentem credidit, quod pulsatus erupit; nimirum nesciens, quia innocentia non tempore defenditur, sed ratione. Quid enim ejus defensionibus adminiculatur, quod etiam tacenti nulla intulit, rectè tamen inchoanti prava respondit? Postquam verò in verbis elationis ostenditur, ecce iterum sub requisitionis velamine palliatur, atque infert, dicens: [*Quod si quid melius nosti, loquere.*] Quamvis dum non ait: *Quia melius nosti, sed, Si quid melius nosti, loquere:* nimis hoc ipsum superbiisse est, de melioris scientia dubitasse. Hoc tamen, quod beato Job locum loquendi tribuit, humilitatem se exhibuisse iudicavit. Sed sicut supra dictum est, quia in actione arrogantium omne quod superducto sermone tegitur, prorumpente rursus intentione elationis aperitur, citius Eliu innotuit qua mente beatum Job loqui postulavit. Nam sequitur.

Quod Eliu verba jam non intellexerit, quae sine disciplina fuisse aestimabat.

CAPUT III.

Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me. Iob autem sicut locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.] Ecce dum quasi humiliter beato Job loqui tribuit, quid intrinsecus gestaret ostendit, dicens: [*Viri intelligentes loquantur mihi:*] designatus videlicet, si beatus Job loqui praesumeret, qui quasi ejus intelligere verba non posset. Et quia non solum ad loquendum, sed etiam ad audiendum, beatum Job indignum fuisse iudicavit, illico adjunxit: [*Vir sapiens audiat me.*] Ac si diceret: Huic loqui injustè conceditur, qui etiam audire verba sapientium non meretur. Atque mox apertè, quam despecta de illo sentiat, manifestat, dicens: [*Iob autem sicut locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.*] Sine disciplina locutum beatum Job credidit, quia iustum se in suis operibus fuisse memoravit. Verum fortasse Eliu diceret, si ea quae beatus Job de seipso narraverat, non de illo hæc eadem ipse disciplinæ auctor aestimasset. Innocenter enim Job se asseruit flagellatum, quem Deus etiam perhibuit frustra percussum. Quid ergo vox percussus superbum sonavit, quæ à senten-

Iob. 2. b

tia ferientis nullatenus discrepavit? * Incauti sunt humiles, qui se mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant; immo mentiendo superbiunt, quia contra veritatem se erigunt, quam relinquunt. Qui enim, necessitate cogente, vera de se bona loquitur, tanto magis humilitati jungitur, quanto & veritati sociatur. An Paulus humilis non fuit, quando amulatione veritatis contra falsos apostolos tot de se discipulis fortia gesta narravit? Qui nimirum veritati inimicus existeret, si abscondendo virtutes proprias, praedicatorum errorum prevalere permisisset. Sed quia arrogantes viri in eo quod bonorum dicta superbiè examinant, verborum magis superficiem, quam rerum cardinem pensant, Eliu beati Job sententias disciplinam credidit non sonasse. Quia verò saepe asperitas superbiorum usque ad duriciam maledictionis extenditur, illico contra beatum Job, quasi ad Deum faciens verba, subjungit.

Quod superbi afflictorum tribulationibus nulla compassione condescendunt, sed super dolorem vulnorum addunt, & elisos confringunt.

CAPUT IV.

Pater mi, probetur Iob usque ad finem.) Ecce hoc, quod de arrogantia tumore conceperat, in verbis etiam maledictionis exultat. Sed fortasse benevolæ vim probationis optaret, si stetit cum in probatione judicasset. Ut ergo apertè malitia ejus crudelitatis appareat, probari eum adhuc per flagella deprecatur, quem inter flagella lapsus fuisse jam queritur. Praemisit quod sentit, ut apertius cognosci debeat quod optavit. Adhuc ferri postulat, quem jam peccasse sub manu ferientis accusat. Propria hæc arrogantium vota sunt, ut vitam dolentium examinari acrius deprecetur: quia quanto sibimet ipsis justiores sunt, tanto alienis doloribus duriores existunt. Nesciunt enim in se passionem alienæ infirmitatis trahere, & sicut suæ, ita etiam proximis imbecillitati misereri. Quia enim de se alta sentiunt, idcirco humilibus nullatenus condescendunt. Eliu beatum Job pro culpa percussum credit, atque ideo exhibenda ei pietatis viscera nec inter tot dolores aestimavit. Viri autem veraciter sancti cum flagellari quempiam etiam pro culpa cognoscunt, etiam quædam ejus inordinata corripiunt, ad quædam tamen dolentia compatiuntur; & sic sciunt tumentia premere, ut sciant etiam cruenta refovere; quatenus in eis cum dura emolliuntur, infirma roborentur.

Quod sancti doctores ex quibusdam signis, sicut boni medici, solent etiam occulta rimari, ut cognita castigen & sanent: & quid sit quod Ezechiel sumere laterem jubetur, & describere in eo civitatem Hierusalem.

CAPUT V.

At contra arrogantes viri quia charitatis viscera non habent, non solum non compatiuntur etiam iustis dolentibus, sed eos insuper sub specie justæ increpationis affligunt; & vel si qua in eis sunt parva mala exaggerant, vel ea quæ verè bona sunt, malè apud se interpretando commutant: quamvis etiam sancti doctores saepe exaggerare solent delinquentium vitia, & ex quibusdam signis publicis occulta rimari, ut possint ex minimis majora cognoscere. Unde ad Ezechielem dicitur: *Fili hominis, fode parietem. Ubi mox subdidit: Et cum fodissem ad parietem, apparuit ostium unum, & dixit ad me: Ingredere, & vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt his. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & universa idola domus Israel depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe, praepositorum persona signatur: per parietem, duritia subditorum. Et quid est*

parietem

parietem fodere, nisi asperis correptionibus duritiam cordis aperire? Quem cum perfodisset, apparuit ostium: quia cum cordis duritia asperis correptionibus aperitur, quasi quaedam janua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur, cogitationum interiora videantur. Unde & bene illic sequitur: *Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominabiles pessimas, quas isti faciunt hic.* Quasi ingreditur ut abominabiles aspiciat, qui disculis quibusdam signis exterioribus apparentibus, ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quae illicitè cogitantur, innotescant. Unde & subdit: *Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio.* In reptilibus, cogitationes omnino terrenae signantur: in animalibus verò, jam quidem aliquantulum à terra suspensae, sed adhuc terrenae mercedis praemia requirentes. Nam reptilia toto ex corpore terrae inhaerent: animalia autem ventre à terra suspensa sunt, appetitu tamen gulae ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes voluntur in mente, quae à terrenis desideriis numquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem, quando & si qua jam iusta, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deseruiunt: & per semetipsa quidem jam quasi à terra suspensa sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulae desiderium sese ad ima submitunt. Unde & bene subditur: *Et universa idola domus Israel depicta erant in pariete.* Scriptum quippe est: *Et avaritia, quae est idolorum servitus.* Rectè ergo post animalia, idola describuntur: quia etsi honesta actione quasi à terra se erigunt, ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur: *Depicta erant;* quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, in corde quasi depingitur quidquid fictis imaginibus cogitatur. Notandum itaque est, quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur: quia nimirum uniuscujusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua appetitae iniquitatis ostenditur: & tunc demum omne malum quod intus later, aperitur. Idcirco ergo solent etiam sancti doctores graviter minuta discutere, ut ab externis erroribus ad occulta possint majora pervenire. Verba asperae increpationis movent, ut spinas mortiferae cogitationis eradicent: & haec cum agunt, charitatis amore seviunt, non inflatione elationis intumescunt. Mori enim pro ipsis parati sunt, quos quasi usque ad mortem sevientes affligunt. Servant in cogitatione quod diligunt, sumunt in specie quod persequuntur. Bona praedicantes insinuant, mala autem caventes praenunciant, non ut Eliu desiderantes exorant. Erga commissos sibi ita nonnumquam in correptione fervent, ac si de tranquillitate nihil habeant: sed ita in dilectione tranquillii sunt, ac si nullus eos fervor accendat. Valde enim metuunt, ne si à pravorum correptione cessaverint, ipsi pro eorum damnatione puniantur; & cum ad verba invocationis inflammantur, inviti quidem ad haec veniunt, sed tamen haec defensionem sibi apud districtum judicem preparant. Unde & eidem rursus Ezechiel dicitur: *Fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem, & ordinabis adversus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartagine[m] ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter civitatem.* Cujus enim Ezechiel, nisi magistrorum speciem tenet? cui dicitur: *Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem.* Doctores quippe sancti sibi laterem sumunt, quando terrenum cor auditorum, ut doceant, apprehendunt. Quem laterem coram se ponunt, quia tota illud sollicitudine

nis intentione custodiunt. In quo & civitatem Hierusalem jubentur describere; quia praedicando terrenis cordibus curant summopere quanta sit supernae pacis visio demonstrare. Cui bene etiam dicitur: *Et ordinabis adversus eam obsidionem, & edificabis munitiones.* Sancti enim praedicatores obsidionem circa laterem, in quo Hierusalem civitas descripta est, ordinant, quando terrenae menti, sed jam supernam patriam requirenti, quanta eam in hujus vitae tempore vitiorum impugnet adversitas demonstrant. Cum enim unumquodque peccatum quomodo menti insidietur ostenditur, quasi obsidio circa Hierusalem civitatem voce praedicatoris ordinatur. Sed quia non solum insinuant quomodo mentem insidiantia vitia expugnent, sed etiam quomodo custoditae virtutes roborent, rectè subjungitur: *Et edificabis munitiones.* Munitiones quippe sanctus praedicator aedificat, quando quae virtutes quibus vitii obviunt, insinuare non cessat. Et quia virtutibus crescentibus plerumque bella tentationis augentur, rectè adhuc additur: *Et comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.* Aggerem namque comportat, quando praedicator quisque mole[m] crescentis tentationis indicat. Et contra Hierusalem castra erigit, quando rectè intentioni audientium, hostis callidi circumventiones quasi incomprehensibiles insidias praedicat. Atque in gyro arietes ponit, quando tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, & virtutum murum perforantes innotescit. Ubi bene additur: *Et tu sume tibi sartagine[m] ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter civitatem.* Per sartagine[m] murum perforantes innotescit. Quid autem ita magistri atque doctoris mentem, quam zelus Domini frigit & ex cruciat? Unde & Paulus hujus sartagine[m] incendebatur frixuram, cum diceret: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? & quis scandalizatur, & ego non viro?* Et quia quisquis zelo Dei contra peccantes accenditur, forti in perpetuum custodia munitur, ne ex neglecta praedicationis & regiminis cura damnetur rectè dicitur: *Pones eam murum ferreum inter te & inter civitatem.* Sartago enim ferrea, murus ferreus inter Prophetam & civitatem ponitur: quia cum nunc fortem zelum doctores exhibent, eundem zelum postmodum inter se & auditores suos fortem munitionem tenent: ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Hanc sartagine[m] Propheta idem, ut inter se & auditores suos murum sumeret, audiebat, cum ei divina vox praemitteret, dicens: *Si tu annunciaris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.* Hanc sartagine[m] inter se & discipulos murum Paulus posuerat, cum dicebat: *Mundus sum à sanguine omnium vestrum: non enim subterfugi, quo minus annunciarer omne consilium Dei vobis.* Nunc ergo doctores necesse est ut appetant zeli ardoribus frigi, ne cogantur post de torpore negligentiae igne gehennae cruciari. Sed aliud est quod injustis & subditis, aliud quod justis & non subditis debemus. Ad illorum nos correptionem atque custodiam reddendarum rationum debet timor accendere: ad istorum verò venerationem ipsa considerata aequitas inclinare. Sed arrogantes viri, quia hujus formam discretionis ignorant, hoc justis & non subditis exhibent, quod à bonis praedicatoribus fieri & injustis & subditis vident. Qui cum ad fervorem invocationis injustè prosiliunt, etiam per verba maledictionis excedunt. Quia enim nequaquam proximos sicut se diligunt, proximis optare non desinunt, quod ipsi sibi met * invenire pertimescunt. Unde Eliu occultum odium in manifestatione maledictionis ex-

Coloss. 3.

* al. extemis exterioribus.

Ezech. 4.

2. Cor.

Ezech. 3.

Act. 20. 6

* al.

A a a

sudans, ait: [*Pater mi, probetur Iob usque ad finem: ne desinas ab homine inquiratis.*] Hominem inquiratis vocat, quem Deus iustum præ omnibus superna attestazione denunciavit. Et quia multa adhuc sub hac indiscretione subijuncta sunt, breviter ea æstimo transcurranda. Dicta enim quæ gravitate carent, intenta expositione non indigent. Sequitur.

Quod in usu & consuetudine habeant superbi derogando mentiri.

CAPUT VI.

Quæ addit super peccata sua blasphemiam.] Accusat eum & pro peccatis flagella meruit.

Igitur Eliu hæc rursus locutus est: numquid aqua tibi videtur tua cogitatio, ut dice- CAP. XXXV.
res: Iustior sum Deo? Dixisti enim, Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero? Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum. Suspice calum, & intueri, & contemplare athera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicata fuerint iniquitates tue, quid facies contra eum? Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet? Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adiuvabit iustitia tua. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & eiulabunt propter vim brachij tyrannorum. Et non dixit, Vbi est Deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Qui docet nos super iumenta terra, & super volucres celi erudit nos. Ibi clamabunt, & non exandiet propter superbiam malorum. Neque enim frustra audiet Deus, & Omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris, Non considerat; iudicare coram illo, & expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur valde scelus. Ergo Iob frustra aperit os suum, & absque scientia verba multiplicat.

CAPUT VII.

Igitur Eliu hæc rursus locutus est.) Omnis qui multa loquitur, in locutione sua semper incipere studet: quatenus inchoatione ipsa suspensos auditores faciat, ut eò attentius taceant, quod quasi novum audire aliquid expectant. Eliu verò alia finiens, alia incessanter exorditur, ut immensa loquacitas per subijuncta semper initia continuetur. Sequitur: [*Numquid aqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceret: Iustior sum Deo?*] Quia beatus Iob iustior se Deo non dixerit, omnis qui textum historiæ legit, agnoscit, sed ait: *Proponat æquitatem contra me, & perveniet ad victoriam iudicium meum.* Vitam suam videlicet pensans, & causas percussione ignorans, ut sæpe jam dictum est, pro diluendis peccatis se credit & non pro augendis meritis flagellari: & idcirco iudicium suum ad victoriam pervenire confusus est, quia culpam in se, pro qua debuisset percuti, non invenit. Quod quidem de illo & Dominus ad diabolum dixit: *Commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.* Quid ergo hæc loquendo peccavit, qui verbis istis divinæ de se & occultæ sententiæ etiam nesciendo consensit? Aut quid obest, si à rectitudine veritatis humano iudicio verba nostra superficialitè discrepant, quando in cordis cardine ei compaginata concordant? Humanæ aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant: divina verò iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis, apud Deum verò verba pensantur ex corde. Beatus ergo Iob dum hoc ait exterius quod interius Dominus dixit; omne quod locutus est, tantò iuste exterius intulit, quanto piè ab interna sententia non recessit. Quamvis prophetico spiritu repletus, in eo quod ait: *Proponat æquitatem contra me, & perveniet ad victoriam iudicium meum,* intueri Redemptoris nostri præsentiam potuit. Ipse enim qui est virtus Patris & sapientia, etiam ejus æquitas non

B inconvenienter accipitur. Unde scriptum est: *Qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio.* Quam scilicet æquitatem, quia Deus iniquis fugientibus incarnatam ostendendo contraposuit; eos protinus ab iniquitate revocavit, & humanum genus in eo iudicio antiquum adversarium vicit, quo æquitatem Dei adversantem suis itineribus invenit. Sequitur: [*Dixisti enim, Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?*] Si tota libri series attenditur, nihil horum beatus Iob dixisse monstratur. Sed arrogantes viri, sicut & superius diximus, habere hoc proprium solent, ut dum in nimia invectione procedunt, etiam invehendò mentiantur: & cum non possint iuste reprehendere quæ sunt, reprehendant mentiendo, quæ non sunt. Sequitur: [*Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.*] Dictis superioribus quasi beati Iob culpabilia verba narravit, atque ex eis sibi materiam loquendi proposuit: sed verbis subsequentibus forti acumine discutit hoc, quod sibi ad dicendi materiam fallaciter finxit. Et fortes quidem sunt sententiæ quæ sequuntur, sed beati Iob personæ non congruunt: tantoque eum increpationis huius tela non feriunt, quanto contra eum injustè mittuntur. Sequitur.

D Quod ex ipsa creatura dispositione, & altitudine, ad quam attingere non possumus, quia supra nos est, considerare debemus quantum supra intellectum sit creator, cuius omnipotentiam nec auget bona nostra, nec minuit mala.

CAPUT VIII.

Suspice calum, & intueri, & contemplare athera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebis: & si multiplicata fuerint iniquitates tue, quid facies contra eum? Porro si iuste egeris quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?]

Quamvis beato Job scienti majora, nequaquam dici ista debuerint: vera tamen sunt quae dicuntur, quod videlicet Deo nec peccata nostra noceant, nec bene gesta concurrant. Unde subsecutus, adiunxit: *[Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit iustitia tua.]* Sed inter haec illud est solerter intueendum, quod ait: *[Suspice calum, & intueri, & contemplare aethera quod altior te sit.]* Haec enim dicens, nimirum colligit, ut considerare debeat quantum minus Deo actione sua aut proficit aut noceat, qui altitudini caeli atque aetheris prodesse vel nocere non possit. Quamvis in caelo vel aethere possimus supernas potestates accipere, divinis semper obtutibus inhaerentes, ut cum angelicos spiritus longè adhuc à nobis distare conspiciamus, ipsi creatori atque dominatori spirituum quantum distamus inferiùs, agnoscamus: corpoream tamen caeli aetherisque materiam hoc loco sentiri nil obstat. Nam si vigilantè exteriora conspiciamus, per ipsa eadem ad interiora revocamur. Vestigia quippe creatoris nostri, sunt mira opera visibilis creaturae. Ipsum namque adhuc videre non possumus; sed jam ad ejus visionem tendimus, si eum in his quae fecit, miramur. Ejus ergo vestigia creaturam dicimus, quia per haec quae ab ipso sunt, sequendo imus ad ipsum. Unde Paulus ait: *Invisibilia ejus per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus & divinitas.* Unde & in libro Sapientiae scriptum est: *Per magnitudinem enim creaturae & speciem, potest intelligibiliter creator videri.* Menti enim nostrae peccato suo exteriori sparsae, necdum Deus, sicut est, interiori innotescit: sed dum facturae suae decus foris proponit, quasi quibusdam se nobis nutibus innuit, & quae intus sequamur, ostendit: ac miro modo ipsis formis exterioribus nos ad interiora perducit: innuit immensa admiratione quod est, mira haec exteriori ostendendo, quae non est. Hinc enim de sapientia scriptum est: *In viis ostendit se illis hilariter, & omni providentia occurrit illis.* Via quippe ad creatorem sunt, opera considerata creatoris. Quae dum facta cernimus, potentiam factoris miramur. In istis viis à sapientia omni nobis providentia occurritur; quia factoris nobis virtus inquirenda proponitur in omne quod mirabiliter factum videtur: & quocumque se verterit anima, si vigilantè intendit, in iisdem ipsis Deum invenit, per quae reliquit; ejusque potentiam ex eorum rursus consideratione cognoscit, quorum amore defervit: & per quae perversa cecidit, per haec conversa revocatur. Ubi enim lapsi sumus, ibi incumbimus ut surgamus: & quasi ibi surgendo manum considerationis figimus, ubi pede amoris lubrici corruentes negligendo jacebamus. Quia enim ab invisibilibus per visibilia cecidimus, dignum est ut ad invisibilia ipsis rursus visibilibus innitatur: ut quo casu anima venit ad infima, eo gradu revertatur ad summa; atque eisdem, quibus corruit, passibus surgat: dum, sicut dictum est, illa nos ad Deum bene considerata revocant, quae nos ab eo malè electa diviserunt. Eliu itaque, ut vim considerationis admoveret, atque ex corporeis rebus ostenderet, quantum sit homine excellior Deus, bene intulit: *[Suspice calum, & intueri, & contemplare aethera quod altior te sit.]* Ipsis enim rebus creatis atque corporeis agnoscimus, quantum à creatoris nostri sublimitate distamus; quia per omne quod cernimus, esse humiles admonemur: ut quasi quaedam sit lectio mentis nostrae, species considerata creaturae. Dicit ergo: *[Suspice calum, & intueri, & contemplare aethera quod altior te sit. Si peccaveris, quid ei nocebit? & si multiplicata fuerint iniquitates tuae, quid facies contra eum? Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu sua accipiet? Ac si diceret: Ex ipsis creaturis intellige, quas altiores te esse cor-*

poraliter vides, quantum à divinae potentiae sublimitate defungeris; atque ex hac tua consideratione collige, quia Deum nec bene vivendo adjuves, nec rursus malis actionibus graves. Si verò, sicut superioribus diximus, in caelo vel aethere supernas potestates accipimus, verbis istis Eliu considerare nos admonet, ut quia ipsi angelici spiritus creatoris nostri potentiam plenè contemplari non possunt; de quibus tamen certum est, quia nobis eo ipso altiores sunt, quod lapsi in infimis non sunt; videlicet colligamus, quantum Deo inferiores existimus, qui etiam creaturis sublimibus, sed longè illo inferioribus, subjacemus. Ac si diceret: Vide quantum à divina celsitudine separaris, à cujus potentia etiam potestates illae humilitate contremiscunt, quae te immensa sublimitate transcendunt: & quantum ipse summo inferior es, qui inferiorem te esse etiam inferioribus deprehendis. Ostendendo verò summa, reducit ad aequalia, atque ait: *[Homini qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit iustitia tua.]* Humana impietas ei nocet, quem pervertendo inquinat. Et rursus, eum adjuvat nostra iustitia, quem à pravis actionibus immutat. Nocere enim vel juvare nesciunt ea, quae vel à bono corrumpere, vel à malo permutare non possunt. Supernae igitur potestates eo laedi vel juvari nequeunt, quo esse jam incommutabiles acceperunt. Sed considerare haec nequeunt, qui terrenis desideriis implicantur. Sparsis enim foris mentibus ad semetipsas redire difficile est: quia prava itinera semel captas tantò delectabiliter tenent, quantum in eis omne quod libuerit, licet. Nullus quippe disciplinae murus obviat qui constringat, nulla retributionis prospicitur poena quae terreat: sed clausis oculis cordis eò anima praecipitatur in infimis, quò obscuratur à summis; & tantò securius mala temporalia perpetratur, quantum durius bona aeterna desperat.

Quod in hac vita iusti ab impiis affligi permittuntur, sicut Moysè vocante ad promissionis terram, urgente Pharaone de Aegypto egressi compellitur plebs invita.

CAPUT IX.

Sed ista reproborum nequitia triturae more electorum vitam quasi grana à paleis separans, premit ut purget. Mali enim bonos magis ab hujus mundi desideriis expediunt, dum affligunt: quia dum multa eis hic violenta ingerunt, festinare illos ad superna compellunt. Quod bene de Israëlítico populo vocante Moysè, & Pharaone rege favente signatum est. Tunc namque Moysès ad vocandum missus est, cum jam Pharaon duris operibus ad opprimendum fuerat excitatus: ut Israëlitarum mentes Aegypto deformiter inhaerentes, alius dum vocaret quasi traheret, alius quasi impelleret dum faveret: & plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel malis impulsa moveretur. Hoc quotidie agitur, dum praedicatis caelestibus praemiis, favere in electos reprobi permittuntur: ut si ad promissionis terram vocati exire negligimus, pressuris saltem faventibus impellamur: atque haec Aegyptus, videlicet vita praesens, quae nos oppressit blandiens, adjuvet premissis: & quae dum fovit, servitutis iugo contrivit, libertatis viam dum cruciat, ostendat. Haec utriusque causa est, quòd ab injustis iusti sinuntur affligi: ut scilicet dum futura audiunt bona quae cupiant, patiantur etiam mala praesentia quae perhorrescant, atque ad faciliorem exitum dum amor provocat, cruciatus impellat. Unde Eliu eisdem labotes electorum sub oppressionibus reproborum exequens, ait.

S. Greg. Tom. I.

Quod reprobi bona nostra calumniantur dum detrahunt, & in nos tyrannide utuntur.

CAPUT X.

Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.] Calumniatores recte dicere possumus omnes iniquos: non solum qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus, & vitæ reprobæ exemplo interna nostra dissipare contendunt. Illi namque ea quæ nobis extra sunt, invadere ambiunt, isti verò nos prædari interiùs quærunt. Illi amore rerum, isti non cessant odio sævire virtutum. Illi invident quod habemus, isti quod vivimus. Illi student rapere bona exteriora, quia placent: isti satagunt interiora bona dissipare, quia displicent. Quantum igitur morum vita à rerum distat substantia, tanto gravior calumnior est, qui malè vivendo vim nostris infert moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus. Nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apposit. Eò ergo graviozem calumniam intulit, quò quietum cor in tentatione commovet. Qui etsi nequaquam nobis actionis suæ opera persuasit, pugnam tamen tentationis ingestit. Gravem igitur de vita ejus calumniam sustinemus, quia nimirum intus patimur quod cum labore vincamus. Et quia in hoc mundo abundat malorum vita quæ cruciet, recte dicitur: [*Propter multitudinem calumniatorum clamabunt.*] Quia verò ea quæ verbis suadere non valent, extorquere nonnumquam etiam effrenatis vitibus student, aptè subjungitur: [*Et ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.*]

10. Quisquis enim malè vivere suo nos exemplo compellit, adhuc in nobis voce calumniatoris utitur: quisquis verò peccatum suadens etiam terrere nos appetit, jam contra nos brachio tyrannidis sævit. Aliud est enim vitia suadere vivendo, aliud jubere terrendo. Dum ergo exempla malæ actionis aspiciamus, quasi adhuc strepitum calumniatoris audimus: dum verò vi peccare cogimur, jam tyrannum in corde sustinemus. Sed robustorum mentes in Deo immobiliter fixæ, tantò ista despiciunt, quantò cernunt quòd contra præcepta conditoris exerceant. Aternitatis quippe præmia præstolantes, vires ex adversitatibus sumunt: quia crescente pugna, gloriosiore sibi non ambiunt manere victoriam. Sic itaque electorum desideria dum premuntur, adversitate proficiunt; sicut ignis flatu premitur, ut crescat; & unde quasi extingui cernitur, inde roboratur. In eo namque ostendimus quanta ad Dominum cupiditate flagramus, si non solum ad eum per tranquilla & mollia, sed etiam per aspera & dura transimus. Hinc namque Propheta ait: *Qui perfecit pedes meos quasi cervi.* Cervus enim cum montium juga conscendit, quæque aspiciet aspera, quæque se obiciunt sentibus illigata, dato saltu transgreditur, & absque ullo cursu sui obstaculo in superioribus elevatur. Ita etiam electorum mentes, quæque sibi in hoc mundo obistere atque obviare conspiciunt, contemplationis saltu transcendent, & more cervorum despectis terrenarum rerum sentibus in superna se evehunt. Hinc rursum dicit: *Et in Deo meo transgrediar murum.* Murus quippe est omne quod itineri nostro objicitur, ne ad eum qui diligitur, transeat. Sed murum transgredimur, cum præ amore supernæ patriæ, quæque in hoc mundo fuerint objecta calcamus. Hinc per eundem Prophetam certanti animæ Dominus dicit: *Exaudi vi te in abscondito tempestatis, probavi te ad aquas contradictionis.* Absconditum quippe tempestatis est, cum in corde contrito cogitationum tentantium fluctus intumescunt, cum contra amoris sancti studia curarum sæcularium se

A tumultus illidunt. In abscondito ergo tempestatis auditur: quia clamor deprecantis est, hæc ipsa tribulationis fluctuatio. Quia verò omnino non desunt, qui bona quærentibus suadere perversa moliantur, aquæ contradictionis sunt populi resistentes. Et quia tunc probatur desiderium, cum aliqua ei adversitate resistitur, recte dicitur: *Probavi te ad aquas contradictionis.* His itaque virtutum nisibus robusti ex adversitate proficiunt, sed infirmi sæpe in desiderii suis, si qua eis fuerint ex adverso objecta, languescunt, & cum valida tribulatione pulsantur, pusillanimitate deficiunt. Unde Eliu beato Job probra pusillanimitatis impingens, præmissis malorum opprissionibus, infirmorum mox pusillanimitates exequitur, dicens.

B Quod ideo tentationibus quilibet frangitur, quia factorem & liberatorem desperans, non contemplatur.

CAPUT XI.

ET non dixit, *Vbi est Deus qui fecit me?*] Mos sacræ Scripturæ est, ut à singulari numero ad pluralem subito transeat, atque à plurali sæpe se ad singularem vertat. Unde Eliu cum diceret; [*Clamabunt, & ejulabunt;*] nequaquam subdidit: Non dixerunt, ubi est Deus: sed, [*Non dixit ubi est Deus.*] A plurali quippe numero in singularem veniens, ad personam subito infirmi uniuscujusque transivit: fortasse quia à singulis melius recognoscitur, quidquid * de eis singulariter auditur, ut ad cor suum quoque redeat, & in semetipso hoc quod dici de unoquoque dicitur, reprehendat. Singularem igitur numerum tenuit, dicens: [*Non dixit, Vbi est Deus qui fecit me.*] Quisquis enim adversitatum tribulatione frangitur, à quo factus est, minime contemplatur. Nam qui quod non erat, fecit, factum sine gubernatione non deserit: & qui benignè hominem condidit, nequaquam injustè cruciari permittit: nec finit neglectè perire quod est, qui hoc etiam quod non fuit, creavit ut esset. Cum ergo causam tribulationis nostræ requirimus, & fortasse tardiùs invenimus; est ista consideratio, quòd nihil injustè patiamur: quia si Deo auctore sumus qui non fuimus, Deo regente non affligimur injustè, qui sumus. Sequitur.

Quod in nocte tribulationum hujus vite carmen habemus lætitiæ divinam consolationem.

CAPUT XII.

Qui dedit carmina in nocte.] Carmen in nocte, est lætitia in tribulatione: quia etsi pressuris temporalitatis affligimur, spe jam tamen de aternitate gaudemus. Carmina Paulus in nocte prædicabat, dicens: *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Carmen in nocte David sumplerat, qui dicebat: *Tu mihi es refugium à pressura quæ circumdedit me, exultatio mea, redime me à circumdantibus me.* Ecce noctem pressuram nominat, & tamen liberatorem suum inter angustias exultatione vocat. Foris quidem nox erat in circumdatione pressuræ, sed intus carmina resonabant de consolatione lætitiæ. Quia enim ad aeterna gaudia redire non possumus, nisi per temporalia detrimenta; tota sacræ Scripturæ intentio est, ut spes manentis lætitiæ nos inter hæc transitoria adversa corroboret. Unde & Ezechiel propheta librum se accepisse testatur, in quo scriptæ erant lamentationes, carmen, & v. Quid enim libro hoc, nisi divina eloquia figurantur? Quæ quia nobis lacrymas luctulque præcipiunt, lamentationes in eo scriptæ referuntur. Carmen quoque & v. continent: quia sic de spe gaudium prædicant, ut in præsentem tamen pressuras atque angustias indicent. Carmen & v. continent:

quia etsi illic dulcia appetimus, prius necesse est, ut hic amara toleremus. Carmen & vae discipulis prædicabat Dominus, cum dicebat: *Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis: in mundo presuram habebitis.* Ac si apertè diceret: Sit vobis de me interiùs, quod consolando reficiat, quia erit de mundo exteriùs, quod sæviendo graviter premat. Quia ergo infirmus quisque cum premitur, ab spe gaudij nimia pusillanimitate lassatur; & dum foris aduersa tolerat, intus obliuiscitur quò gaudebat, bene dicitur: [*Non dixit, Vbi est Deus qui fecit me, qui dedit caymina in nocte? Si enim ista diceret, vim quam patitur, temperaret: & per hoc quod mansurum intus quaereret, id quod foris transitorium sustinet, esse intolerabile non æstimaret.* Sequitur.

Quid doctrina Evangelica abstrahat hominem à virtutibus, in quibus putrescebat, ne ambulet in mirabilibus super se, & ut immunditiam carnis per castitatem refranet.

CAPUT XIII.

Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cali erudit nos.] Jumenta terræ sunt, qui usu vitæ carnalis ima appetunt: volucres verò cæli sunt, qui superbæ curiositatis studio sublimia perferuntur. Illi vivendo se deponunt infra quàm sunt, isti inquirendo se elevant ultra quàm possunt. Illos in infimis voluptas dejicit carnis, istos quasi in superioribus erigit libido curiositatis. Illis per sacra eloquia dicitur: *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; istorum superbus labor increpatur, dum dicitur: Altiore te ne quaesieris, & foriorea te ne scrutatus fueris.* Illis dicitur: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, & libidinem, concupiscentiam malam; istis dicitur: Nemo vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam.* Docet igitur nos Deus super iumenta terræ & volucres cali: quia dum hoc quod sumus, agnoscimus, nec carnis nos infirmitas dejicit, nec superbæ spiritus elevat; nec defluendo imis subjicimur, nec superbiendo de sublimibus instamur. Qui enim carne labitur, jumentorum appetitu prosternitur: qui verò extollitur mente, more volucrum quasi levitatis penna sublevatur. Sed si vigilanter intenditur, ut & mentis humilitas, & carnis castimonia teneatur, cito cognoscimus, quia alterum custoditur ex altero. Nam multis sæpe superbia luxuriæ seminarium fuit: quia dum eos spiritus quasi in altum erexit, caro in infimis merfit. Hi enim priùs secretò elevantur, sed postmodum publicè corruunt: quia dum occultis intumescunt motibus cordis, apertis cadunt lapsibus corporis. Sic sic elati iusta fuerant retributione feriendi: ut quia superbiendo se hominibus præferunt, luxuriando usque ad jumentorum similitudinem devolvantur. Homo quippe cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quasi scientiæ enim illos in altum penna sublevaverat; de quibus Paulus hoc quod & superiùs protulimus, & dicebat: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Quomodo autem in jumentorum, aut plusquam jumentorum voluptatem deciderint subdidit dicens: *Tradidit eos Deus in desideria cordis sui, in immunditiam.* Ecce caro merfit, quos superba scientia sublevavit, & à volatu volucrum ultra appetitum lapsi sunt jumentorum: atque inde sub se prostrati sunt, unde super se ire videbantur. Curandum itaque est, & omni custodia mens à superbiæ tumore servanda. Non enim ante oculos Dei vacuæ transvolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt sine statim retributionis. Intus ergo videt Deus quod mentem

elevat, & idcirco permittit foris invalescere quod deponat. Intus priùs extollitur, quod foris postmodum luxuriæ corruptione feriat. Occultam videlicet culpam sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interiora puniantur, & cor publicè corruat, quod latenter tumebat. Hinc quippe per Osæ contra Israëlitas dicitur: *Spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Qui ut ostenderet, quòd causa libidinis ex culpa proruperit elationis, mox subdidit dicens: *Et respondebit ibi arrogancia Israel in faciem ejus.* Ac si diceret: Culpam quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondit. Proinde per humilitatis custodiam servanda est munditia castitatis. Si enim piè spiritus sub Deo premitur, caro illicite super spiritum non levatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub Deo recognoscit jura legitime servitutis. Nam si auctorem suum superbiendo contemnit, jure & à subiecta carne prælium suscipit. Unde & ille primus inobediens mox ut superbiendo peccavit, pendenda contexit. Quia enim contumeliam spiritus Deo intulit, mox contumeliam carnis invenit. Et quia auctori suo esse subditus noluit, jus carni subditæ, quam regebat, amisit: ut in seipso videlicet inobedienciæ suæ confuso redundaret, & superatus disceret, quid elatus amisisset. Nullus ergo postquam superna appetere cœperit, si carnis voluptate prosternitur, tunc se victum judicet, cum apertè superatur. Si enim plerumque virus libidinis de radice nascitur elationis, tunc caro vicit, cum spiritus latenter intumuit: jam tunc anima per originem culpæ in petulantiam jumentorum cecidit, cum efferendo se more volucrum, ultra quàm debuit, evolavit. Hinc est enim quòd longa continentia repente solvitur, hinc quòd plerumque & usque ad senium virginitas servata vitatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus iudex despicit etiam integritatem corporis: & quandoque per apertum malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu servatum bonum subitò perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud subitò erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extirrit, quando se ei per munditiam corporis inherere monstravit. Quia igitur mentis elatio ad pollutionem pertrahit carnis, reproborum cor à volatu volucrum ad petulantiam mergitur jumentorum. Sancti autem viri ne appetitu bestiali ad luxuriæ voraginem devolvantur, sollicitè cogitationes mentis à superbiæ volatu custodiunt: ac ne in infima desipientendo corruant, omne quod sublimiter sapiunt, humiliando corrumpunt. Rectè itaque dicitur: [*Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cali erudit nos.*] Subaudis, hoc quoque non dixit. Hoc itaque quòd jumentis ac volucris antecellit, eum non dicit in tribulatione memorari; ac si diceret: Infirmitas quisque idcirco nequaquam se in perturbatione corroborat, quia & in tranquillitate non temperat: & ideo nescit aduersa tolerare, quia constitutus in prosperis, cogitatione se non novit à volatu volucrum premere, nec carnales motus à jumentorum ingluvie sublevare. Sed hoc beato Job tantò inconvenienter dicitur, quantò vita ejus inter alta & infima mirabiliter temperatur. Quod quidem intelligi & aliter potest. [*Qui docet nos super iumenta terræ, & super volucres cali erudit nos.*] Nam sicut jumentorum vocabulo signatur vita hominum carnis adhuc motibus subditorum, ita appellatione volucrum figuratur elatio spirituum superbiorum: ut per jumenta quidem terreni homines, per volucres verò dæmonia designentur. Unde cum femina Dominus juxta viam diceret cecidisse, subjungit: *Venerunt volucres cali, & comederunt ea: nimirum per volucres signans aereas potestates.* Sancti autem viri, quia nec infima hominum exempla appetunt, nec rur-

sum demoniaca subtilitate falluntur, & super jumenta terra, & super cali volucres virtute eruditionis excrescunt. Super jumenta enim terræ edocti sunt: quia quidquid in imis potest ambiri, despiciunt. Super volucres quoque cæli eruditi sunt: quia omnes immundorum spirituum insidias comprehendunt. Super jumenta terræ edocti sunt: quia nihil in hac vita quod præterit, querunt. Super volucres cali eruditi sunt: quia potestates æreas, quas adhuc per carnis infirmitatem tolerant, jam vitæ meritis calcant. Paulus jam super jumenta terræ edoctus fuerat, dicens: *Multis enim ambulat.* Et paulò post: *Quorum finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terræ sapiunt. Nostra autem conversatio in calis est.* Et rursum super volucres cæli eruditum se noverat, cum dicebat: *Nescitis quoniam angelos judicabimus?* Sub se jumenta cernebat, quia videlicet in terra adhuc positus calcabat mores hominum qui in infimis conversantur. Et rursum, volatum volucrum meritorum dignitate transcendebat: quia subiturus cælestia, judicaturum se angelos non ignorabat. In illis immundorum infima, in istis superbiorum summa calcabat. Mentis quippe sanctorum transitoria cuncta despiciunt, & sub se labi quidquid superbit, quidquid præterit, contemplantur: & quasi in quodam rerum vertice constituta, tantò sibi omnia subesse conspiciunt, quantò semetipsas veriùs auctori omnium subdunt: atque inde cuncta transcendunt, unde creatori cunctorum vera se humilitate subternunt. Dicat ergo: *[Qui docet nos super jumenta terra, & super volucres cali erudit nos.]* Ac si diceret: Infimus pusillanimitate victus ista non dixit, & idcirco cum adversitas tentationis perculit: quia tranquillitatis tempore hæc cuncta transcendunt nulla perfectione superavit. Hujus enim vitæ adversa non perhorresceret, si perfectionis merito, etiam secunda calcaisset. Sequitur.

Quod omnipotens Deus clamantes ad se servos suos, ideo aliquando de tribulatione non eripit, quia ipsi ex adversis proficiunt, & reprobatorum malitia tanto in judicio districtius puniuntur, quanto hic in sanctos exarsit crudelius.

CAPUT XIV.

Ibi clamabunt, & non exaudiet propter superbiam **D** malorum.] Ibi videlicet in tribulatione, ut e contra de gaudio scriptum est: *Filii servorum tuorum inhabitabunt ibi.* Sed videtur incertum, utrum dicat: Propter superbiam malorum clamabunt. Intelligi autem melius potest, si non exaudiri potius propter malorum superbiam, quam clamare referantur. Nam quòd propter malorum superbiam clamant, jam supra dictum est, eo versu quo dicitur: *[Propter multitudinem violentorum clamabunt.]* Aliquid ergo nobis hoc versu innuitur, quòd paulò subtilius attendatur: quia sæpe oppressi quidam dum clamaverint, ex se quidem merentur audiri, sed tamen eorum desideria propter opprimentium superbiam differuntur. Justus quippe Deus & suos **E** permittit temporaliter opprimi, & violentorum malitiam nequiter angere: ut dum horum vita in purgatione teritur, illorum nequitia consummetur. Plerumque verò accidit, ut justi in tribulatione deprehensi, supernum solatium etiam temporaliter percipiant, quòd tamen non temporaliter implorant. Salvati enim non propter se, sed propter adversariorum salutem concupiscunt: ut dum illos omnipotens Deus ab immensis periculis factò quodam miraculo liberat, virtutem suam ipsis etiam persecutoribus innotescat: atque inde adversarios ad æternitatem redimat, unde suos temporaliter salvat: sicut Propheta quoque vocem Martyrum sus-

A cipiens, ait: *Propter inimicos meos eripe me.* ac si diceret: Propter me quidem eripi de temporalibus tribulatione non appeto, sed tamen eripi propter adversarios meos concupisco: ut dum mea vita salvari mirabiliter cernitur, ipso miraculorum visu, inimicorum duritia convertatur. Sicut ergo sæpe Dominus suorum vitam temporaliter pro inimicorum conversione eripit; ita sæpe suorum voces propter damnationem persequentium non exaudit: ut videlicet inde reatum suum cumulent, unde prævaluisse se nequiter gaudent. Nam qui invisibilia despiciunt, moveri nonnumquam visibilibus miraculis possunt. Sed idcirco cum justis plerumque nil mirum visibiliter agitur, quia eorum adversarii illuminari invisibiliter non merentur. Dicatur ergo: *[Ibi clamabunt, & non exaudiet propter superbiam malorum.]* ac si diceret: Reatus opprimentium audire voces prohibet oppressorum. Nec eripiuntur visibiliter justis, quia salvari invisibiliter non merentur injusti. Unde rursum per Prophetam dicitur: *Cum viderit sapientes morientes, simul inspiens & stultus peribunt.* Quos enim visibiliter mori conspiciunt, invisibiliter vivere posse non credunt: atque eò reatum infidelitatis suæ cumulant, quòd viâ morte fidelium de æternitate desperant. Igitur violenti quique inde interius deficiunt, unde contra vitam innocentium exterius convalescunt: tantoque illos intima veritas à se foras ejicit, quantò eos contra suos temporaliter, quod volunt, posse permittit. Quisquis itaque bonorum vitam persequitur, tunc pejore ultione damnatur, cum nulla ei adversitate resistitur: & tunc fortioris iræ periculis subjacet, cum prosperè peragit, quod nequiter concupiscit: quia videlicet vindicta superni judicij ad futura eum supplicia reservando deseruit, cui hic in malo obviare contempsit. Hinc enim per Prophetam Dominus dicit: *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, & ibunt in voluntariis suis.* Hinc rursum dicitur: *Non est virga Dei super illos.* Hinc etiam de ipso eorum capite scriptum est: *Facies & prosperabitur.* Hinc rursum de eodem dicitur: *Es dolus in manu ejus dirigetur.* In manu quippe Antichristi dolus dirigetur: quia hoc quod contra bonos proposuerit, implere temporaliter nulla adversitate præpeditur. Hinc rursum per Salomonem dicitur: *Prosperitas stultorum perdet illos.* Manifestum ergo perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens favet effectus: & nulla contrarietas impedit, quod mens perversa conceperit. Nam sæpe pravorum hominum dum tardantur vota, mutantur: & dum difficultatem perfectionis sentiunt, reatum malæ actionis agnoscunt: & quibus priùs invitis contradicuntur, volentes postmodum hoc quod conceperant, averfantur. Quia igitur malos cum deserit Dominus prævalere permittit, & unde superbiorum nequitia perficitur, inde humilium longanimitas consummatur: dicatur rectè: *[Ibi clamabunt, & non exaudiet propter superbiam malorum.]* Sequitur.

Quòd Deus non frustra nos audiat, quos illicò non adjuvat: cum desideria dilatione proficiant, ut exerceatur virtus certamine.

CAPUT XV.

Neque enim frustra audiet Deus, & Omnipotens singulorum causas intuebitur.] Notandum, quòd duo sunt dicta: quia & clamantem non frustra audit, & tamen quòd patitur, respicit, & exaudire voces dissimulat: & quòd unusquisque tolerat, non ignorat. Nemo ergo qui tardius auditur, credat quòd à superna cura negligatur. Sæpe enim nostra desideria, quia celeriter non fiunt, exaudiuntur: & quòd impleri concitè petimus, ex ipsa melius tarditate prosperatur. Sæpe vox nostra eò per-

ficitur, quod differtur: & cum superficiteus peti-
tio negligitur, vota nostra altius in cogitationum
radice complentur: sicut & semina mesium gelu
pressâ solidantur; & quod ad superficiem tardius ex-
eunt, eod ad frugem multipliciora confurgunt. Desi-
deria itaque nostra dilatione extenduntur, ut profici-
ant: proficiunt, ut ad hoc quod perceptura sunt,
convalescant: exercitantur in certamine, ut majori-
bus cumulentur præmiis in retributione: labor pro-
trahitur pugna, ut crescat corona victoria: Suos ergo
Dominus cum velociter non exaudit, quod repellere
creditur, trahit. Internus quippe est medicus, &
peccatorum in nobis contagia quæ inesse medullis
tribulationis; & quod voces ægri audire dissimulat,
eod ægritudinis finem procurat. Hinc enim Pro-
pheta ait: *Deus meus clamabo per diem, & non ex-
audies, & nocte, & non ad insipientiam mihi.* Ac
si diceret: Nequaquam mihi ad insipientiam profi-
cit, quod die ac nocte clamantem me continuè
non exaudis: quia unde me in temporali tribulatio-
ne quasi deseris, inde ad æternam sapientiam plus
erudis. Hinc etiam dicit: *Adjutor in opportunitati-
bus, in tribulatione.* Tribulationem quippe dictu-
rus, opportunitates præmisit: quia sæpe & tribula-
tione conterimur, & tamen opportunum nondum
est, ut desiderio ereptionis adjuvemur. Dicatur er-
go: [*Neque enim frustra audiet Deus, & Omnipotens
singulorum causas inuebitur.*] Sed quia ple-
rumque nonnulli & ipsa adjutorii tarditate fran-
guntur, aptè subjungit.

Quod qui facta sua dispreuit & dijudicat, etiam si
quasi non considerans de tribulatione non statim
eum Deus eripiat, nequaquam tamen de clemen-
tia divina desperet.

CAPUT XVI.

Etiam cum dixeris, Non considerat: iudicare co-
ram illo, & expecta eum.] Fortasse enim dum
clamor noster quasi negligitur, spes quæ cordi in-
erat, infumatur; & superna adjutoria defutura cre-
dimus, quia tardius impetramus; ac pæne incon-
siderata Deo esse ingemiscimus, quæ inulta tolera-
mus. Sed cum ista nos desperationis procella con-
turbat, concussa mens citius in portum spei se col-
locat, si causas suas cum Domino subtiliter pensat,
si bona ejus ad memoriâ revocat; si mala quæ
bonis ejus reddidit, apud semetipsam callidè non
excusat; si perpendit quid ab eo justè meruit, &
quid clementer accepit; si vitam suam vivaciter dis-
cussit; si ante Dei oculos omne quod agit, examinans,
semetipsam sibi non abscondit; si factam se quæ
non erat, meminit; si illuminatam se atque suble-
vatam, quæ in tenebris jacebat, agnoscit. Hæc ergo
in semetipsa cuncta recolligens, dum bona accepta
considerat, adversa quæ tolerat, non accusat: nec
desperatione frangitur, quæ tantorum munerum
consolatione roboratur: quia spem de futuris reci-
pit, dum transacta beneficia recognoscit. Dicat ita-
que: [*Etiam cum dixeris, Non considerat; iudicare
coram illo, & expecta eum.*] ac si diceret: Cum
idcirco Deus considerare non creditur, quia tardè
miseretur, intima cogitationis ingredi, atque illic
coram ejus oculis causa tuæ judicium suscipe: &
quæ ipse vivendo contulisti, vel quæ misericorditer
percepisti, discerne: & tunc ad spei fiduciam redis,
dum bona tantæ benignitatis erubescis: quatenus
inter adversa fidenter expectes, quem & post deli-
cta propitium recolis. Speranda etenim fuerant
superna adjutoria, etiam si nulla beneficia præces-
sissent. Sciendumque quia Deus hominem, quem
benignè condidit, iniquè non spernit. Pensandum
est igitur, quanti est periculi transacta munera cer-
nere, & futura desperare: quanti est periculi si in

A hac procella tribulationum, desperationis naufragio
frangimur, qui ad portum spei velut immensis
funibus præteritis donis ligamur. Dicatur itaque
rectè: [*Iudicare coram illo, & expecta eum.*] Nam
qui semetipsum coram Deo non iudicat, cum,
dum affligitur, non expectat. Cujus enim bona præ-
cessisse dissimulat, adjutoria subsequi posse despe-
rat: & cum præteritorum obliviscitur, etiam sub-
sequentium largitate fraudatur. Sed ecce dum nos
affligimur, dum consolationis gratiam longanimi-
ter sustinemus, mali ad pejora prorumpunt: atque
eod iniquitatis* aggregatione proficiunt, quod sine
verberare relinquuntur. Et tamen omnipotens pec-
cantes misericorditer expectat, tempus ad pœnitentiam
tribuit, quod non converfis ad gravioris
reatus testimonium irretectabiliter effundit. Unde
aptè subjungitur.

Quod in hoc mundo non omnia impiorum scelera pu-
nis Deus, quorum tormenta ex animi supremo
reservat.

CAPUT XVII.

Nunc enim non infert furorem suum, nec ulcisci-
tur valde scelus.] Diu quippe Deus tolerat,
quem in perpetuum damnat: & furorem nunc in-
ferre dissimulat, quia effundendum sine fine in poste-
rum servat. Electorum namque est hic conteri, ut
ad præmia debeant æternæ hereditatis erudiri. No-
strum est hic flagella percipere, quibus servatur de
æternitate gaudere. Hinc enim scriptum est: *Flagel-*
lat omnem filium, quem recipit. Hinc ad Joannem
dicitur: *Ego quos amo, arguo & castigo.* Hinc Pe-
trus ait: *Tempus est ut incipiat iudicium de domo Dei.*
Ubi mox admirando subjungit: *Si autem primum
ad nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei Evan-*
gelio? Peccata quippe nequaquam divina severitas
inulta remanere permittit: sed ira iudicii à nostra
hic correptione inchoat, ut in reproborum damna-
tione conquiescat. Eant ergo nunc reprobi, & volu-
ptatum suarum desideria inulta iniquitate consumunt:
atque eod temporalia flagella non sentiant,
quod æterna eos supplicia expectant. Bene autem
inulta eorum nequitia Cham peccante signata est,
cui à patre dicitur: *Maledictus Chanaan puer, ser-*
vus erit fratribus suis. Chanaan videlicet Cham fi-
lius fuit. Et quid est quod Cham peccante, Cha-
naan ejus filius sententiam ultionis accipit? Quid
est quod non in se, sed in posteritate percipitur: nisi
quod reproborum nequitia hic quidem inulta pro-
ficiunt, sed in posterum feriuntur? Dicatur ergo:
[*Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur
valde scelus.*] Notandum verò est, quod subinulit,
Valde: quia etsi quædam longanimiter tolerat,
quædam tamen etiam in hac vita flagellat; & hic
nonnunquam ferre inchoat, quod æterna damna-
tione consummat. Ergo & nonnulla percipit, &
nonnulla inulta derelinquit: quia si nulla reseraret,
quis Deum res humanas curare crederet? Et rursus,
si hic cuncta percuteret, extremum iudicium unde
restaret? Quædam igitur feriuntur, ut rectoris no-
stri super nos sollicitudinem formidemus: quædam
verò inulta servantur, ut adhuc iudicium restare
sentiamus. Bene ergo dicitur: [*Nec ulciscitur val-
de scelus;*] quia dum exiguum quiddam de iniqui-
tate percipitur, inconverfis mentibus æterni jam ju-
dicii sententia propinatur. Torum itaque hoc ab
Eliu rectum dicitur, si rectè diceretur. Scit enim
quid loqui debeat, sed cui loquatur, ignorat. Verà
sunt namque, quæ dixit, sed à beati Job increpa-
tionis aliena: quia tantè hac correptione non eguit,
quantò nec aliqua pusillanimitate peccavit. Sed quia
justis viris solet occasio esse virtutum, clatio super-
borum, occulto iudicio cum beato Job agitur, ut

post flagella pœnarum, etiam per verba arrogantium crescat. Ecce enim tantò magis à superbia ministro despicitur, quantò à veritate intrinsecus, id est, humilitatis magistra refovetur. Nam Eliu postquam tot fortia se dixisse cognovit, quid elationis gestaret aperuit, atque beatum Job alta de se sentiendo despexit, dicens: [Ergo Job frustra aperit os suum. & absque scientia verba multiplicat.] Hæc nimirum inferens, beatum Job & nil scisse asserit, & multa dixisse: & cum ipse quæ sentit, loquaciter inferat, hunc de vitio loquacitatis accusat. Sed hoc quoque esse proprium arrogantium vitium solet; ut

A & pauca credant, quæ ipsi multa dixerint, & multa credant, quæ ipsis pauca dicuntur. Quia enim sua dicere semper volunt, aliena audire non possunt: vim se pati existimant, si ea quæ immoderatè sentiunt, immoderatius non effundant. Et quamvis beatus Job ad ejus verba tacuerit, Eliu tamen de locutione illius, qua amicis responderat, causam invectionis invenit; ut sibi exhibere latius ejus silentium possit; atque ut ipse multa respondeat, illum verba multiplicasse confirmat. Nam & mox initia proluxæ locutionis exorditur: & quasi adhuc nil dixerit, inchoare conatur. Unde subditur.

C A P.
XXVI.

Addens quoque Eliu, etiam hæc locutus est: *Sustine me paululum, & indicabo tibi, ad rem meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones mei: & perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens. Sed non salvat impios, & iudicium pauperibus tribuit. Non aufert in iusto oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum, & illic eriguntur. Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerint. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint & observaverint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur stultitia. Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos. Eripit pauperem de angustia sua, & revelabit in tribulatione aurem eius. Igitur salvabit te de ore angusto latissime, & non habente fundamentum subter se: requies autem mensa tua erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii indicata est, causam iudiciumque recipies. Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo locorum inclinet te. Depono magnitudinem tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cepisti sequi post miseriam. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis audeat ei dicere, Operatus es iniquitatem? Memento quòd ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inestimabilis. Qui aufert stellas pluvia, & effundit imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, que præne suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus. Immanibus abscondit lucem, & precipit ei, ut rursus adveniat. Annunciat de ea amico suo quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere.*

B
CAPUT XVIII.

20. **A**ddens quoque Eliu, etiam hæc locutus est: *Sustine me paululum, & indicabo tibi.* Multa jam dixerat, & sustineri adhuc paululum postulat: quia videlicet arrogantes grave se damnum perpeti iudicant, si scientiam suam loquendi brevitate constringant. Tantò enim semetipsos credunt doctiores ostendere, quantò se potuerint multipliciter loquacitatis aperire. Sed quia sæpe sibi sentiunt silentij reverentiam non deferri; Domini nonnumquam potentiam, de quo quasi loquuntur, insinuant, ac sub prætextu illius sibi silentium exigunt, quòd minimè merentur: & dum specietenus Deum proferunt, auditum sibi ex reverentia ejus exigentes, se student magis ostendere, quàm illius facta prædicare. Unde & Eliu subjungit, dicens: [Adhuc enim habeo quòd pro Deo loquar.] Quia verò nonnumquam doctores sancti crebrò repetunt, si qua obscurius dicunt, ut quæ occulta prædicant, auditorum cordibus voce hæc iterationis infundant: plerumque hoc appetunt etiam arrogantes imitari, & insolenter ea quæ dixerint, replicant, non quò auditorum cordibus insinuare res appetant, sed quò eorum iudicio videri eloquentes volunt. Unde Eliu subjungens, ait: [Repetam scientiam meam à principio.] Sed quia nominata scientia, tumor cordis in voce claruerat: arrogans apertè cognoscitur, si non citius aliquo velamine pallietur, Unde mox in occultatione suæ arrogantia Domini justitiam subinferens, ait: [Et operatorem meum probabo iustum.]

Ut dum quasi pro Dei justitia loquitur, apud humana iudicia, quidquid arroganter effluit, excusetur. Sequitur: [Vere enim absque mendacio sermones mei.] Cum ab infirmis auditoribus se intelligi non posse conspicunt, solent plerumque etiam iusti laudare bona quæ dicunt; non quò ipsi suis laudibus inhiant, sed quò auditores suos ad audiendi sollicitudinem accendant: ut dum eorum voce proferuntur, ab illorum cordibus ardentiori affectu rapiantur. Unde Paulus cum mira Corinthiis & multa dixisset: adjunxit: *Os nostrum patet ad vos, & Corinthiis, 2. Cor. 5.4* cor nostrum dilatatum est. Sed arrogantes dum bonorum nesciunt, & solas aliquando voces imitantur, efferunt laudando quæ dicunt, non quò eis torpor audientium displicet, sed quòd sibi inhiant placere. Justorum vocem imitantes simulant, sed vim vocis ignorant. Vident quòd iusti proferunt, sed nesciunt quòd requirunt. Cum enim sancti doctores laudem prædicationis exaltant, quasi manu vocis ab imis cogitationibus corda audientium levant, ut excussa velociter dictis sequentibus velut in itinere occurrant; & tantò ea intelligentiæ amplexu constringant, quantò illa & quasi priusquam cernerent, in voce laudantis amaverant. Sed hæc, ut dixi, arrogantes nesciunt. Quia enim foris est quòd appetunt, quid sit intus desiderabile, sentire non possunt. De electorum quippe Ecclesia scriptum est: *Omnis gloria eius filia regum ab intus.* Et sapientes *Ps. 44. A* virgines in vasis oleum portare referuntur. Unde *Matt. 25.* & sanctorum voce dicitur: *Gloria nostra hæc est, sc. 2. Cor. 1.6* simoniam conscientia nostra. Arrogantes autem quia coram

coram Deo conscientia suae testimonium non habent, quærent coram hominibus testimonium vocis alienæ: quam cum tardè reperunt, ipsi etiam in impudentiam sui favoris erumpunt. Si enim non inveniunt voces hominum, quas inhianter expectant, ipsi scientiam suam laudantes prædicant. Unde & Eliu subdit, dicens: [*Et perfecta scientia probabitur tibi.*] Nimirum sensit se magna dicturum, sed tumentis corde hoc quod de semetipso sublimiter æstimavit, tacere non potuit: & idcirco quod rectum sensit, laudando præcurrit: quia jam quidem divino iudicio reus esset, si magna de se saltem silendo sensisset. Ante subtile enim veritatis examen securi omnino non sumus, etiam si humano iudicio quod in nobis reprehendi debeat, non habemus. Nam plerumque negligentius cogitantes elatione pulsamur, quam tamen tacentes premimus. Sed nisi retractatione concita tumor occultus in ipso cnbili cordis, in quo oritur, suffocetur, coram districto iudice omne meritum nostræ actionis extinguitur. Hinc ergo pensandum est, illa cordis elatio quanta animadyersione damnabitur, quæ usque ad audaciam vocis nutritur, si neque hæc est excusabilis, quæ in corde latenter oboritur. Considerandum quoque qualis intrinsecus regnat, quæ eoque servata est, ut etiam foras erumpere non erubescat. Eliu ergo quia magna sensit, semetipsum humiliter temperare nescivit, scientia celsitudinem tenuit, humilitatis gratiam recula- vit: & dum sequitur bonum quo bene dicere appetiit, bonum quo bene vivere potuisset, amisit.

1. Cor. 8. Scientia quippe inflat, charitas verò adificat. Sed jam nunc rectum dicat, quod tamen rectè dicere ignorat. Nam postquam inflatas animi cogitationes per verba elationis exhalavit, fortem sententiam subdidit, dicens,

Quid res immenso virtutis sit in honore premere gloriam, & in potentia se nescire esse potentem: & quod in crimine sit fastus elationis, non ordo potestatis.

CAPUT XIX.

Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens. In usu vitæ mortalium quædam ex semetipsis sunt noxia, quædam verò ex his quæ circa ipsa versantur. Ex semetipsis quædam sunt noxia, sicut peccata atque flagitia. Quædam verò nonnumquam nobis ex his quæ circa ipsa sunt, nocent; sicut temporalis potentia, vel copula conjugalis. Bonum namque est conjugium, sed mala sunt quæ circa illud ex huius mundi cura succrescunt. Unde Paulus ait: *Qui autem cum uxore est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori.* Unde & quibusdam meliora persuadens, eos à conjugio revocat, dicens: *Hoc autem dico, non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum observandi.* Dum ergo tenetur quod non nocet, ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet: sicut sæpe rectum mundumque iter peregrinus, & tamen ortis juxta viam vepribus, per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimus, sed à latere nascitur quo pungamur. Magna est etiam potentia temporalis, quæ habet apud Deum meritum suum de bona administratione regiminis: nonnumquam tamen eo ipso quo præeminet ceteris, elatione cogitationis intrinsecit: & dum ad usum cuncta subjacent, dum ad votum velociter jussa complentur, dum omnes subditi si qua bene gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod oburgare debuerunt; seductus ab his quæ intra subduntur, super se animus tollitur: & dum foris immenso favore circumdatur, intus veritate

S. Greg. Tom. I.

vacuatur; atque oblitus sui, in voces se spargit alienas: talemque se credit, qualem foris audit, non qualem intus discernere debuit; subjectos despicit, eosque æquales sibi naturæ ordine non agnoscit; & quos forte potestatis excesserit, transcendisse se etiam vitæ meritis credit; cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum: & qui æqua ceteris naturæ conditione constri- guntur, ex æquo respicere ceteros dedignatur: sicque usque ad ejus similitudinem ducitur, de quo scriptum est: *Omne sublime videt, & ipse est rex super universos filios superbiæ.* Et de cujus corpore dicitur: *Generatio cujus excelsi sunt oculi, & palpebra eius in alta surrecta.* Ad ejus similitudinem ducitur, qui singulare culmen appetens, & socialem angelorum vitam despiciens, ait: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Miro ergo iudicio intus foveam dejectionis invenit, dum foris se in culmine potestatis extollit. Apostata quippe angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saül ab humilitatis merito in tumorem superbiæ, culmine potestatis exerevit. Per humilitatem quippe prelatatus est, per superbiæ reprobatus, Domino attestante qui ait: *Nomine cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribus Israel.* Parvulum se ante potestatem viderat, sed fultus temporali potentia, jam se parvulum non videbat. Ceterorum namque comparatione se præferens, magnum se apud se esse judicabat. Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Dominum magnus: cum verò apud se magnus, apud Dominum parvulus fuit. Magnos nos Dominus apud nos esse prohibet per Prophetam, dicens: *Va qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobis sicut prudentes.* Ne magni apud nos esse debeamus, Paulus admonens, ait: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.* Plerumque ergo dum ex subjectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante corrumpitur. Sed aliud est qualiter bona non esse, aliud bona bene habere nescire. Bona namque est ordine suo potentia, sed cauta regentis indiget vita. Igitur bene hanc exercet, qui & retinere illam noverit, & impugnare. Bene hanc exercet, qui scit per illam super culpam erigi, & scit cum illa ceteris æqualitate composi. Humana enim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla potestate fulciatur: quanto magis in altum se erigit, cum se etiam ei potestatis adjungit? Et tamen corrigendis aliorum vitiis apta executione preparatur. Unde & per Paulum dicitur: *Minister enim Dei est, vindex in iram ei qui malum agit.* Cum ergo potentia temporalis ministerium suscipitur, summa cura vigilandum est, ut sciat quisque & sumere ex ea quod adjuvat, & expugnare quod tentat: & æqualem se cum illa ceteris cernere, & tamen se peccantibus zelo ultionis præferre. Quam discretionem plenius cognoscimus, si etiam potestatis Ecclesiasticæ exempla cernamus. Petrus namque auctore Deo, Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatis venerari recula- vit, seque illi similem recognovit, dicens: *Surge, ne feceris, ego ipse homo sum.* Sed cum Ananias & Sapphira culpam reperit, mox quanta super ceteros potentia excrevisset, ostendit. Verbo enim eorum vitam percussit, quam spiritu perscrutante deprehendit: & summum se intra Ecclesiam contra peccata reco- luit, quod honore sibi vehementer impenso, coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illic communionem equalitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis * jus aperuit potestatis. Paulus bene agentibus fratribus prelatum se esse nesciebat, cum diceret: *Non quia dominamur fidei vestre, sed adjuvatores sumus gaudij vestri.* Atque illico adjuvit.

Bbb

Fide enim statis. Ac si diceret: Ideo non dominamur fidei vestre, quia fide statis. Aequales enim vobis sumus, ubi vos stare cognoscimus. Quasi praelatum
1. Thess. se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus parvuli in medio vestrum, & Nos autem servos vestros per Iesum Christum. Sed cum culpam, quae corrigi debuisset, invenit, illico magistrum se esse recognovit, dicens: Quid vultis? in virga veniam ad vos?
2. Cor. 4. b
1. Cor. 4. d
 Summus itaque locus bene regitur, cum is qui praest, vitiis potius, quam fratribus dominatur. Cunctos quippe natura aequales genuit: ut autem alij ad regendum aliis committantur, non eos natura, sed culpa postponit. Vitiis ergo se debent rectores erigere, quorum & causa praefertur: & cum delinquentes corrigunt, sollicitè attendant, ut per disciplinam culpas quidem jure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam aequales se ipsis fratribus qui corriguntur, agnoscant. Quamvis plerumque etiam dignum est, ut eosdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatione praeferamus. Illorum namque per nos vitia disciplina * rigore feriuntur: in his verò quae ipsi committimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tantò ergo apud Dominum obligatior sumus, quantò apud homines inultè peccamus. Disciplina autem nostra subditos tantò divino iudicio liberiores reddit, quantò hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Servanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque inter hæc solemter intueendum, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, solvantur jura regiminis: & dum praelatus quisque plus se, quam decet, dejicit, subditorum vitam stringere sub disciplina vinculo non possit. Teneamus ergo exterius, quod pro aliorum utilitate suscipimus: teneamus interius, quod de nostra æstimatione sentimus. Sed tamen decenter quibusdam erumpentibus signis tales nos apud nos esse ipsi etiam qui nobis commissi sunt, non ignorent: ut & de auctoritate nostra quod formident, videant, & de humilitate quod imitentur, agnoscant. Servata autem auctoritate regiminis, ad cor nostrum sine cessatione redeamus; & consideremus assidue, quòd sumus aequaliter cum ceteris conditi, non quòd temporaliter ceteris prelati. Potestas enim quantò exterius eminet, tantò premi interius debet: ne cogitationem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne jam sub se mens eam regere non possit, cui se libidine dominandi supponit. Bene David regni potentiam regere noverat, qui elationem ejusdem potentie, semetipsam premendo vincebat, dicens: *Domine, non est exaltatum cor meum. Quia in ejus humilitatis augmento subjunxit: Neque elati sunt oculi mei. Atque addidit: Neque ambulavi in magnis. Et adhuc subtilissima semetipsum inquisitione discutens, ait: Neque in mirabilibus super me. Omnesque etiam cogitationes suas à fundo cordis exhauriens, subjungit, dicens: Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam. Ecce humilitatis hostiam ab intimo cordis oblatam crebrò replicat, & iterum atque iterum confitendo offerre non cessat, & iterum multipliciter loquens iudicis sui oculis ostentat. Quid est hoc: & quomodo istud sacrificium Deo placere cognoverat, quod in conspectu ejus tanta iteratione vocis immolabat? nisi quòd vicina esse superbia potentibus solet, & pene semper rebus affluentibus elatio sociatur: quia & sepe humoris abundantia duritiam dat tumoris. Mirum verò valde est, cum in cordibus sublimium regnat humilitas morum. Unde pensandum est, quia potentes quique cum humiliter sapiunt, culmen extraneæ & quasi longè positæ virtutis attingunt, & rectè hac virtute Dominum voluntocys placant; quia illud ei sacrificium humiliter offerunt, quod potentes invenire vix possunt. Subtilissima namque ars viven-*

di est culmen tenere, gloriam premere: esse quidem in potentia, sed potentem se esse nescire: ad largienda bona potentem se cognoscere, ad rependenda noxia omne quod potenter valet, ignorare. Rectè itaque de talibus dicitur: [Deus potentes non abjicit, cum & ipse sit potens.] Deum quippe imitari desiderat, qui fastigium potentie alienis intentus utilitatibus, & non suis laudibus elatus administrat, qui praelatus ceteris prodesse appetit, non praesse. Tumoris namque elatio, non ordo potestatis in crimine est. Potentiam Deus tribuit, elationem verò potentie malitia nostræ mentis invenit. Tollamus ergo quod de nostro contulimus, & bona sunt quæ Deo largiente possidemus. Quia enim nequaquam justa potentia, sed actio prava damnatur, aprè subjungitur.

Quòd alij judicentur & pereant, alij non judicentur & regnent.

CAPUT XX.

Sed non salvat impios, & iudicium pauperibus tribuit.] Scriptura sacra plerumque pauperes, humiles vocare consuevit. Unde in Evangelio cum adjectione spiritus nominantur, dum dicitur: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Quos enim divitiæ visibiliter potentes ostendunt, apud semetipsos pauperes sunt, qui elati in suis conscientis non sunt. Eos verò impios vocat, qui aut à fidei pietate disjuncti sunt, aut in hoc quod fideliter credunt, pravis sibi moribus contradicunt. Quia ergo omnipotens Deus malitiæ superbiam, non potentie celsitudinem damnat, postquam dictum est: [Deus potentes non abjicit, cum & ipse sit potens:] rectè subjungitur: [sed non salvat impios, & iudicium pauperibus tribuit.] Id est, elatos destruit, humiles verò per iudicium liberos reddit. Vel certè iudicium pauperibus tribuit: quia hi qui nunc nequiter opprimuntur, ipsi tunc super oppressores suos iudices veniunt. Duæ quippe sunt partes, electorum scilicet, atque reproborum. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alij namque judicantur & pereunt, alij non judicantur & pereunt. Alij judicantur & regnant, alij non judicantur & regnant. Judicantur & pereunt, quibus Dominica * voce in damnatione dicitur: *Esstivi, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me; nudus, & non operuistis me: ager & in tur: carcere, & non visitastis me. Quibus pramittitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parat**
1. al. inclamatio ne dicitur: Mat. 25. d. psal. 1. a. 10an. 3. c. Rom. 2. b.
 rus est diabolo, & angelis ejus. Alij verò in extremo iudicio non judicantur & pereunt, de quibus Propheta ait: *Non resurgent impij in iudicio.* Et de quibus Dominus dicit: *Qui autem non credit, iam iudicatus est.* Et de quibus Paulus ait: *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Resurgunt ergo etiam omnes infideles, sed ad tormentum, non ad iudicium. Non enim eorum tunc causa discutitur: quia ad conspectum districti iudicis jam cum damnatione suæ infidelitatis accedunt. Professionem verò fidei retinentes, sed professionis opera non habentes, redarguntur ut pereant. Qui verò nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt: quia præiudicati infidelitatis suæ tenebris, ejus quem despexerant, invectione redargui non merentur. Illi saltem iudicis verba audiunt; quia ejus fidei saltem verba tenuerunt. Isti in damnatione sua æterni iudicis nec verba percipiunt; quia ejus reverentiam nec verbatenus servare voluerunt. Illi legaliter pereunt, quia sub lege positi peccaverunt: istis in perditione sua de lege nihil dicitur, quia nihil legis habere conati sunt. Princeps namque terrarum

* al. vigore

23.

24. 110. a

republicam regens, aliter punit civem interius delinquentem, atque aliter exterius hostem rebel-
lantem. In illo iura sua consulit, cumque sub ver-
bis dignæ investitionis addicit: contra hostem verò
bella movet, instrumenta perditionis exercet, di-
gnaque ejus malitiæ tormenta retribuit: de malo
verò ejus quid lex habeat, non requirit. Neque
enim lege necesse est periri, qui lege numquam
potuit teneri. Ita ergo in extremo judicio & le-
galis illum investio percutit, qui ab eo quod pro-
fessione tenuit, actione declinavit: & iste sine ju-
dicii investitione perimitur, qui lege fidei non tene-
tur. Ex electorum verò parte alij judicantur & re-
gnant, qui vitæ maculas lacrymis tergunt, qui
mala præcedentia factis sequentibus redimentes,
quidquid illicitum aliquando fecerunt, ab oculis
judicis elemosynarum superductione cooperiant.
Quibus judex veniens in dextera consistentibus di-
cit: *Esurivi, & dedistis mihi manducare: sitivi,
& dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis
me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visi-
tastis me: in carcere eram, & venistis ad me.*
Quibus præmittit, dicens: *Venite benedicti Pa-
tris mei, possidete paratum vobis regnum à consti-
tutione mundi.* Alij autem non judicantur & re-
gnant, qui etiam præcepta legis perfectione virtu-
tum transcendunt; quia nequaquam hoc solum
quod cunctis divina lex præcipit, implere contenti
sunt, sed præstantiori desiderio plus exhibere ap-
petunt, quam præceptis generalibus audire potue-
runt. Quibus Dominica voce dicitur: *Vos qui re-
liquistis omnia, & secuti estis me, cum sederit fi-
lius hominis in sede majestatis sue, sedebitis &
vos super duodecim thronos, judicantes duodecim
tribus Israel.* Et de quibus Propheta ait: *Dominus
ad judicium veniet cum senioribus populi sui.* Et
de quibus Salomon, cum de sanctæ Ecclesiæ spon-
sa loqueretur, intulit dicens: *Nobilis in portis vir
ejus, quando sederit cum senatoribus terra.* Hi
itaque in extremo judicio non judicantur & re-
gnant; quia cum auctore suo etiam iudices veni-
unt. Relinquentes quippe omnia plus prompta
devotione executi sunt, quam jubere generaliter
audierunt. Speciali namque iustione paucis perfe-
ctoribus, & non generaliter omnibus, dicitur
hoc quod adolescens dives audivit: *Vade & ven-
de omnia qua habes, & da pauperibus, & habe-
bis thesaurum in celo, & veni & sequere me.*
Si enim sub hoc præcepto cunctos iustio generalis
adstringeret, culpa profectò esset aliquid nos de
hoc mundo possidere. Sed aliud est quod per sa-
cram Scripturam omnibus generaliter præcipitur:
aliud quod specialiter perfectioribus imperatur.
Hi ergo rectè sub generali judicio non tenentur,
qui & præcepta generalia vivendo vicerunt. Si-
cut enim non judicantur & pereunt, qui suaden-
te perfidia legem tenere contemnunt: ita non ju-
dicantur & regnant, qui suadente pietate, etiam
ultra generalia divinæ legis præcepta proficiunt.
Hinc est quòd Paulus etiam specialia præcepta
transcendens, plus opere exhibuit, quam institu-
tione permissionis accepit. Cum enim accepisset ut
Evangelium prædicans, de Evangelio viveret; &
Evangelium audientibus contulit, & tamen Evan-
gelij sumptibus sustentari recusavit. Cur ergo iste
judicetur ut regnet, qui minus quod servaret, ac-
cepit; sed majus quod viveret, invenit? Dicatur
igitur rectè: *[Judicium pauperibus tribuit;]* quia
quandò huic mundo magna humilitate despecti
sunt, tantò tunc acceptis sedibus majore culmine
potestatis excreverunt. Unde & sequitur:

Quòd sanctos in persecutionibus & laboribus tunc
maxime Dominus videt, cum eorum
patientia delectatur.

CAPUT XXI.

Non auferit à iusto oculos suos, & reges in solio
collocat in perpetuum, & illic eriguntur. Ab-
stulisse enim à iustis oculos suos fortasse Dominus
creditur, quia in iustorum crudelitatibus hic sine
vindieta lacerantur; sed famulos suos tunc magis
respicit, cum injustè eos nequitia persequentis affli-
git. Videns enim quid hic humiliter tolerent, ni-
mirum jam prævidet, quid illic eis misericorditer
recompenset. Non ergo auferit à iusto oculos suos.
Ecce iste humiliter ingemiscit, ille superbit & ne-
quiter floret. Iste cor conterit, ille se de gloria
iniquitatis extollit. Horum ergo quis divinis ob-
tutibus longè est, qui injustitiam pertulit, an qui
eam patientibus irrogavit; qui supernam gratiam
inter mæroris tenebras tenuit, an qui inter exteriora
gaudia lumen justitiæ intus amisit? Bene autem
sancti viri Scripturæ sacræ testimonio reges vo-
cantur: quia prælati cunctis motibus carnis, mo-
dò luxuriæ appetitum frenant, modò estum avari-
tati temperant, modò gloriam elationis inclinant,
modò suggestionem livoris obruunt, modò ignem
furoris extingunt. Reges ergo sunt, quia tenta-
tionum suarum motibus non consentiendo suc-
cumbere, sed regendo præesse noverunt. Quia igitur
ab hac potestate regiminis ad potestatem tran-
seunt retributionis, dicatur rectè: *[Reges in solio
collocat in perpetuum.]* Semetipsos enim regendo,
ad tempus fatigati sunt, sed in regni erectionis eter-
næ solio in perpetuum collocantur; & eò illic acci-
piunt alios dignè judicare, quòd hic nesciunt sibi-
metipsis nequiter parcere. Hinc enim aliàs dicitur:
Donec iustitia convertatur in iudicium. Paulus de
se suisque consortibus dicit: *Ut nos efficiemur ju-
stitia Dei in ipso.* Iustitia ergo in iudicium verti-
tur, quia hi qui nunc iustè atque irreprehensibili-
ter vivunt, tunc iudicandi potentiam nanciscun-
tur. Hinc Laodiceæ Ecclesiæ Dominus dicit: *Qui
vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut
& ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius;*
Vincens Dominus in throno cum Patre sedisse se
asserit: quia post passionis certamina, post resurre-
ctionis palmam, clariùs se omnibus quòd potestati
Patris esset æqualis, indicavit; eique se non dispa-
rem calcato mortis aculeo innotuit. Unde & Ma-
riæ necdum credenti se Patri similem, dicit: *Noli
me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem.* No-
bis enim in throno filij sedere, est ex ejusdem filij
potestate judicare. Quia enim iudicij principatum
ex ejus virtute percipimus, velut in throno ejus re-
sidemus. Nec abhorret à vero, quòd aliàs super
duodecim thronos venturos testatur esse discipulos,
hic verò in throno suo perhibet esse sessuros. Per
thronos quippe duodecim, universale iudicium;
per thronum verò filij, singulare culmen iudicia-
riæ potestatis ostenditur. Hoc ergo duodecim
thronis, quòd uno throno filij designatur: quia
videlicet universale iudicium ex mediatoris nostri
interventione percipitur. Dicatur ergo: *[Reges
in solio collocat in perpetuum.]* Aptè autem, in
perpetuum, subdens, apertè quid dicat, insinuat. Si
enim de terreni regni solio diceret, nullatenus, in
perpetuum, subdidisset: quia qui illud arripiunt,
profectò non in eo in perpetuum, sed temporaliter
collocantur. Bene autem subdidit: *[Et illic eri-
guntur.]* Ac si intentioni audientis innueret, dicens:
Quia qui hic humilitati sunt, illic eriguntur. Sanctis
namque viris iste locus humilitatis est, ut illic sit celsi-
tudinis. Unde aliàs scriptum est: *Humiliasti eos in loco
afflictionis. Locus quippe afflictionis est vita præsens.*

Matt. 25. d

Matt. 19. d

Esa. 3. c

Prov. 31. c

Matt. 19. c

1. Thess. 2. b

26.

ps. 93. c

1. Cor. 5. d

Apoc. 4. d

1. Joan. 20. d

27.

Matt. 19. d

ps. 43. c

Qui ergo ad æternam patriam tendunt, nunc semetipsos temporaliter in afflictionis loco despiciunt, ut tunc in loco gaudij veraciter subleventur. Sequitur.

Quod sanctis cum hujus mundi habitationem quasi carenas & vincula sua perfecte oderint, tunc maxime intelligunt, quales essent, cum mundum amarent.

CAPUT XXII.

ET si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis, indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerint.] Catenæ obligationis sunt, ipsa adhuc retentio peregrinationis. Ligatum he his catenis Paulus aspexerat, cum dicebat: *Desiderium habens dissolvi, & cum Christo esse.* Paupertatis funibus vinctum se esse cernebat, quando veras divitias intuens, eas etiam discipulis enarrabat, dicens: *Præsciatis quæ sit spes vocationis ejus, quæ divitiarum gloria hereditatis ejus in sanctis. Bene autem post ista subditur: (Indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerint.)* Cum enim supernam gloriam magis amando cognoscimus, tunc mala quæ egimus, graviora fuisse sentimus. Unde & Paulus post perceptam gratiam supernorum ea quæ in se studia virtutum crediderat fuisse, jam scelera cognoscebat, dicens: *Qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Vel certe: Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Unde & aptè subditur: [Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat; & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.]* Aurem ab iniquitate revelare, est intellectum cognitionis aperire. Revelata verò aure uniusquisque corripitur, quando intrinsecus æternorum bonorum desiderium percipit, & quæ mala extrinsecus perpetravit, agnoscit. Potest verò in catenis & funibus paupertatis, pœna etiam temporalis afflictionis intelligi: quia sæpe qui jubentis verba non audiunt, ferientis verberibus admonentur, ut ad bona æterna saltem pœnæ trahant, quos præmia non invitant. Unde per Prophetam dicitur: *In campo & freno maxillas eorum confringe, qui non approximant ad te.* Si verò etiam flagella despiciunt, constat nimirum, quòd tantò illic gravioris vindictæ supplicia sentiant, quantò hic majoris providentiæ gratiam calcant. Unde & sequitur: *[Si audierint & observaverint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur stultitia.]* Per bonum recta actio, per gloriam verò superna retributio designatur. Qui ergo obedire præceptis cælestibus student, dies suos in bono compleunt, annos in gloria: quia & cursum præsentis temporis in recto opere, & consummationem suam perficiunt felici retributione. (*Si verò non audierint, transibunt per gladium, & consumentur stultitia:*) quia & vindicta eos in tribulatione percutit, & finis in fatuitate concludit. Sunt enim nonnulli, quos à perditis moribus nec tormenta compefcunt. De quibus per Prophetam dicitur: *Percussisti eos nec doluerunt; flagellasti eos, & remiserunt accipere disciplinam.* Et de quibus sub Babylonis specie dicitur: *Curavimus Babylonem, & non est sanata.* De quibus rursum dicitur: *Interfecisti & perdidisti populum meum, & tamen à viis suis non sunt reversi.* Hi nonnumquam deteriores existunt ex verberibus: quia pulsati doloribus, aut contumaci pertinacia duriores existunt, aut, quod pejus est, in blasphemiam etiam exasperationem profluunt. Bene ergo dicitur quòd per gladium transeunt, & stultitia consumuntur: quia peccata quæ flagellis emendare debuerant, flagellis exaggerant. Et hic jam pœnas percussiois sentiunt, & illic justæ retributionis supplicia non evadent. Fatuitas quippe stulti-

tiæ est, quòd illos sic iniquitas obligat, ut à culpa eos nec pœna compefcant. Sequitur.

Quòd hypocrita nec etiam tunc, cum vincit ad pœnas inferni trahitur, confiteri peccata sua hominibus voluit, quæ sibi tamen Deum latere non posse.

CAPUT XXIII.

Simulatores & callidi provocant iram Dei.] Cum simulatores diceret, aptè subjungit, [& callidi:] quia nisi ingenio calleant, quòd videri appetunt, congruè simulare non possunt. Sunt enim nonnulla vitia, quæ etiam à sensu tardioribus facillè perpetrantur. Elatione namque intumescere, etiam avaritiæ astibus inhiare, luxuriæ pulsanti succumbere, etiam quilibet obrutis sensibus potest: simulationis verò falsitatem exequi, nisi qui subtilioris ingenij fuerit, non potest. Quisquis enim talis est, ad custodiendam duo videlicet continua observatione dividitur; ut callidè noverit & occultare quòd est, & ostentare quòd non est; & vera mala premere, & falsa bona monstrare; nec se apertè in hoc quòd videtur extollere, atque ut majorem gloriam teneat, sæpe se simulat gloriam declinare. Quia enim ante oculos hominum sequendo eam apprehendere non potest, studet plerumque gloriam tenere fugiendo. Hæc itaque simplicibus minimè congruunt: quia si congruunt, jam simplices non sunt. Bene autem cum diceret, [simulatores & callidi,] non subdidit, merentur, sed [provocant iram Dei.] Iram quippe Dei mereri, est etiam nesciendo peccare. Provocare verò, est mandatis illius sciendo contraire; scire bonum, sed despiciere; facere posse, nec velle. Hi enim perpetratio nequitie intrinsecus tenebescunt, & ostentatione justitiæ superficialitatem dealbantur. Quibus voce Dominica dicitur: *Ve vobis Matt. Scribe & Pharisei hypocrita, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omnibus spurciis: ita & vos quidem foris apparetis hominibus justis, intus autem pleni estis hyprocrisis & iniquitate.* Foris ergo ostendendo servant, quæ vivendo intus impugnant. Intus verò mala cogitantes exaggerant, quæ foris aliud superducentes occultant. Ante districtum itaque judicem excusationem jam de ignorantia habere non possunt: quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostentant, ipsi sibi sunt testimonio, quia bene vivere non ignorant. Dicatur igitur rectè: [Simulatores & callidi provocant iram Dei.] Quid verò eos ad extremum sequatur, adjungit, dicens: [Neque clamabunt cum vincit fuerint.] Omnis iniquus qui cum iniquus sit, sanctus videri non appetit, in flagelli percussione deprehensus, fateri quòd iniquus sit, non erubescit. Qui verò iniqua agens, humana de se judicium sub specie sanctitatis intercepit, etiam cum flagello percutitur, iniquum se prodere refugit, quia sanctus videri consuevit. Si quando autem graviter coarctatur, iniquum se vix superficialitatem confiteretur: quia interna sua detegere veraci confessione confunditur. Quasi liberi verò sumus, cum nulla correptione castigamur: vincimur autem, cum flagello percussiois adstringimur. Vincit igitur tantò clamamus altius, quantò in percussione positi, peccata nostra veracius confitemur. Apud aures quippe Dei vox valida, devota confessio est. Quia ergo simulatores quosque etiam cum percussiois flagella corripunt, ad confessionem simplicem non perducunt, (cognoscent enim peccatores refugiant, quia sancti omnium opinione ferebantur,) quamvis eos ad extremum jam flagella feriant, quamvis duci se ad æternam supplicia non ignorent, tales tamen cupiunt apud humana judicium remanere, quales se studuerant semper ostendere. Deprehensi ergo etiam flagello percussiois extreme, quia confessionem

putam vel afflicti exere negligunt, quasi vincti A
clamare contemnunt. Bene ergo dicitur: [*Neque clamabunt cum vincti fuerint.*] Quamvis intelligi etiam aliter potest. Omnis enim, qui cum iniquus sit, dici sanctus ab hominibus non pertimescit, etsi iniquum se tacita cogitatione reprehendit, tamen dum sepius sanctum audire se cœperit, hoc quod de se intrinsecus tenebat, amittit. Cor quippe exteriùs fundit, & quia libenter foris falsum de se testimonium recipit, qualem se intus habeat, non requirit. Unde fit, ut vacuæ laudis fomenta etiam cum defuerint, quærat, & oblitus quod est, appetat videri quod non est. Igitur qui tales sunt, dum iustos se ante humana iudicia simulant, dum actiones suas laudibus dignas intuentium oculis ostentant, occulta cum eis iustitia agit: ut quo nituntur foris alios fallere, eò de se intus etiam ipsi fallantur. Nam omnem circa se sollicitam investigationem oculum perdunt. Vitam enim suam & discutere & perscrutari dissimulant, sed tales se, quales audiunt, putant: sanctosque se esse, non quia ita vivunt, sed quia ita dicuntur, existimant. Subtile autem Dei iudicium, seque ipsos intueri negligunt: quia fidem sui meriti in attestacione ponunt oris alieni. Cum verò subita percussione feriuntur, iniquos se vel veraciter fateri, vel sicut sunt, deprehendere omnino non possunt; quia videlicet sanctos se humana professione crediderunt. Bene ergo dicitur: [*Neque clamabunt cum vincti fuerint.*] Spe enim vacua tales se ante supernum iudicem venire confidunt, quales se hominibus innotuisse cognoscunt; seque ipsos miseri nec inter tormenta deprehendunt, & dum testimonium falsæ laudis aspicunt, remedium veræ confessionis amittunt. Etiam vincti ducuntur, & non clamant: quia humanæ laudis importunitate superati, sanctos se miseri & cum in peccatis moriuntur, putant.

Quibus bene per Prophetam dicitur: *Redire prævaricatores ad cor.* Si enim ad cor redirent, per exterioris attestacionis se verba non funderent. Nam quid vicinius nobis est corde nostro? quid vicinius nobis est ea re, quæ intra nos est? Et tamen cum per pravas cogitationes spargitur, à nobis cor nostrum longius evagatur. Longè ergo Prophetam prævaricatore mittit, cum eum ad cor suum redire compellit: quia quò se exteriùs fudit, eò ad se unde possit redire vix invenit. Quia verò simulatorum mens pro eo quòd ab una æternitatis intentione dividitur, cogitationum multiplicium inundatione vastatur, rectè subjungitur: (*Morietur in tempestate anima eorum.*) Quasi tranquillè namque videbantur vivere, cum de sanctitatis curarent laude gaudere. Sed tempestate subita eorum anima moritur, quæ humanæ laudis pessima tranquillitate lætatur. Plerumque subito inopinata tempestas omne quod aër serenus blanditur immutat: & eò periculum vitari non potest, quò nec potuit prævideri. Unde simulatores, qui vitæ suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur. Hinc quippe eos turbo subitus internæ percussione eicit, quos arrogantia externi favoris extollit: & dum amplectuntur in laude quod non sunt, repente inveniunt in ultione quod sunt. Bene autem per Salomonem dicitur: *Quomodo probatur in consistorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.* Laus quippe sua iustos cruciat, iniquos exultat. Sed iustus dum cruciatur, purgat: iniquos dum lætificat, reprobos monstrat. Isti enim sua laude pascuntur; quia auctoris sui gloriam non requirunt. Illi autem qui auctoris gloriam quærunt, sua laude cruciantur, ne non sit intus quod foris dicitur; ne, si est etiam quod dicitur, ante Dei oculos ipsis favoribus vacuetur; ne humana laus robur mentis emolliat, eamque in sui delectatione prosternat; & quæ adjumentum debet esse augendi operis, jam retributio sit laboris. Cum verò sua præconia in Dei laudem tendere sentiunt, ea etiam desiderabiliter amplectuntur. Scriptum namque est: *Videant opera vestra bona, & glorificent*

Parrem vestrum qui in calis est. Viam se ergo hominibus faciunt, quoties in se aliquid, quo Deus cognoscatur, ostendunt: quia non student in se humanam laudem figere, sed quærunt eam per se medios ad auctoris gloriam pertransire. Arrogantes autem humanis laudibus mollia corda prostituunt, quia suis amoribus corrumpuntur. De quibus aliàs dicitur: *Erunt homines seipsos amantes.* Aptè verò hic de hac eorum corruptione subjungitur: (*Et vita eorum inter effeminatos.*) Si enim viriliter viverent, laus transitoria nulla eos corruptione vitaret. Unde electis Propheta persuadet, dicens: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum.* Dicens enim, *Viriliter agite;* & *confortetur cor vestrum,* illico subdidit: quasi sexum cordis munire curavit. Luxuriosi quippe mens corrumpitur, si rebus transitoriis delectatur. Igitur simulatorum vita inter effeminatos moritur: quia laudis luxuria corrupta reperitur. Transitoria verò alia non habetur: (*Vita eorum inter effeminatos;* [sed, *Vita eorum vulneretur ab angelis.*] Utrumque tamen & si sermone discrepat, ratione concordat: quia effeminatorum vitam angeli vulnerant, dum nuntii veritatis eam jaculis sanctæ prædicationis impugnant. Quia igitur de damnatione reproborum quid agatur, audivimus; de ereptione humilium quid sequatur, audiamus: [*Eripit Pauperem de angustia sua.*] Pauper de angustia sua eripitur, cum unusquisque humilis de hac peregrinationis suæ afflictione liberatur. Nam & afflicti hic tribulationibus premitur, ut ad requirendum veræ consolationis gaudium provocetur. Unde & sequitur: [*Et revelabit in tribulatione aurem ejus.*] Aurem in tribulatione revelare, est auditum cordis verberum plagis aperire. Cum enim præcepta despiciamus, pia districtione nobiscum agit, ut flagella timeamus. Aurem itaque cordis tribulatio aperit, quam sæpe hujus mundi prosperitas claudit. Per Salomonem namque dicitur: *Avera proov. ii. sio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.* Sequitur.

Quòd peccatum latum os habeat cum in ipsum descenditur, arctissimum verò cum quis de eo egredi conatur.

CAPUT XXIV.

Igitur salvabit te de ore angusto latissime.] Omnis I
qui vitæ viam deserens, in peccatorum se tenebras dejicit, semetipsum quasi in puteum vel foveam mergit. Si verò diutina perpetratione etiam consuetudine iniquitatis opprimitur, ne ad superiora jam possit exurgere, quasi angusto ore putei coarctatur. Unde David propheta sub specie peccantium exorat, dicens: *Non me demergat tempestas aque, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.* Quem enim mali operis iniquitas à bona stabilitate commovit, quasi tempestas aque rapuit: sed si adhuc longa consuetudine non prævaluit, non demersit. Iam in puteum cecidit, qui hoc quod divina lex prohibet, perpetravit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustavit. Tandè ergo faciliùs egreditur, quantò minori consuetudine coarctatur. Unde Hieremias propheta dum Judæam iniquitatibus longa consuetudine obrutam fuisse conspiceret, in lamentis suis sub ejus specie semetipsum deplorat, dicens: *Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.* In lacum quippe vitæ labitur, cum labe iniquitatis inquinatur. Lapis verò superponitur, cum etiam dura consuetudine mens in peccato devoratur, ut etsi velit exurgere, jam utcumque non possit: quia moles desuper malæ consuetudinis premit. Sed quia divinæ potentie subjacet, & post angustiam prævæ consuetudinis ad bonæ actionis amplitudinem revocatur, idcirco dicitur: [*Salvabit te de ore angusto latissime.*] Latissimè quippe de ore angusto salvatur, qui & post iniquitatem

tis jugum, ad libertatem boni operis pœnitendo re-
ducitur. Quædam namque quasi conclusi oris angu-
stia est, ab opprimente mala consuetudine exurgere
velle, nec posse: jam quidem desiderio ad superna
tendere, sed adhuc actu in infimis remanere: præire
corde, nec tamen sequi opere, atque in semetipso
contradictionem perpeti semetipsum. Cùm verò ita
tendens anima manu gratiæ exaltantis adjuvatur,
ab angusto ore ad latitudinem pervenit: quia victis
difficultatibus, opera bona perficit, quæ concupi-
scit. David propheta conclusionem angusti oris con-
spexerat, cùm dicebat: *Salvum fecisti de necessitati-
bus animam meam, nec conclusisti me in manus inimi-
ci.* Latissimè autem salvatum se noverat, cùm sub-
deret, dicens: *Statuisti in loco spatioso pedes meos.* In
spatioso quippe loco pedes stabiliti sunt, quando &
ad congruentia bona tendimus, & nulla difficultate
præpedimur. Quasi enim per latum locum quò
volumus, pergimus; quia nullis objectis difficul-
tibus angustamur. Sed hæc Eliu rectè diceret, si
beato Job ejus sententia conveniret. Pro culpa enim
flagellatum credidit, & idcirco eum in os angustum
cecidisse judicavit. Quò enim validioribus vidit eum
plagis affici, eò deterioribus credidit iniquitatibus
prægravari; profectò nesciens, quòd flagella ejus
augmentum essent meriti, non pœna peccati. Cùm
verò eum in os angustum cecidisse fateatur, adhuc
quasi latius exequitur in quanta Job profunditate
teneatur, dicens: [*Et non habente fundamentum
subter se.*] Omne peccatum fundamentum non habet:
quia non ex propria natura subsistit. Malum
quippe sine substantia est. Quòd tamen utcumque
sit, in boni natura coalescit. Igitur os angustum
nullum subter se dicitur habere fundamentum: quia
peccati inquinatio subsistendi jus non habet prop-
rium. Quia verò à fundo dicitur fundamentum,
possumus etiam fundamentum pro fundo positum
non inconvenienter accipere, sicut auditus ab aure
dicitur, & tamen plerumque ipsa auris auditus no-
mine designatur. Cùm ergo diceret os angustum,
explere profundi voraginem volens subdidit: [*Et
non habente fundamentum subter se.*] Quem enim
rapit iniquitas, infernus absorbet. Infernus verò re-
ctè fundum non habere creditur: quia quisquis ab
illo rapitur, in immenso profundo devoratur. Im-
mensam namque ejus explere latitudinem volens D
Propheta, ait: *Dilatavit infernus animam suam, &
aperuit os suum absque ullo termino.* Sicut ergo sine
termino dilatatus dicitur, qui ad se plurimos tra-
hit: ita sine fundo altus non incongruè creditur,
quia eos quos in se suscipit, quasi in quadam abyssò
sue immensitatis absorbet. Itaque cùm diceret:
[*Salvabit te de ore angusto latissimè;*] aptè subjun-
xit: *Et non habente fundamentum subter se.* Ac si
diceret: De ore angusto salvabit, quòd sub se fun-
dum non habet: quia enim per peccatum tenditur
ad infernum; quem à peccato salvat, de ore angu-
sto liberat. Quem verò de ore angusto eripit, ab
inferni profundo subducit. Quamvis etiam aliter
intelligi potest. Nam sicut qui in puteum mergitur,
putei profundo retinetur: ita corrueus quasi in quo-
dam fundi loco consisteret anima, si semel lapsa in
aliqua se peccati mensura retineret. Sed cùm pecca-
to in quo labitur, non potest esse contenta, dum
quotidie ad deteriora dejicitur, quasi in puteo quo
ceciderit, fundum non invenit quo figatur. Esset enim
fundus putei, si fuisset mensura peccati: unde bene
aliàs dicitur: *Peccator cum venerit in profundum ma-
lorum, consenuit.* Redire namque dissimulat: quia
miseret sibi posse desperat. Sed cùm desperando
amplius peccat, quasi puteo suo fundum subtrahit,
ne ubi retineri possit, inveniat. Sequitur: [*Requies
autem mensa tua erit plena pinguedine.*] Requies
mensa, est refectio satiæ internæ: quæ pingue-
dine plena dicitur, quia in æternæ voluptatis dele-

statione præparatur. Hujus mensæ epulas esuriebat
Propheta, cùm diceret: *Satiabor dum manifestabi-
tur gloria tua.* Hujus mensæ pocula sitiebat, dicens:
Sitivit anima mea ad Deum vivum; quando ve-
niam, & apparebo ante faciem Dei? Eliu itaque bea-
tum Job in temporali verbere, æternorum volens
retributione consolari, quòd jure ei debebatur ex
meritis, ex semetipso quasi gratuito promittit, di-
cens: [*Requies autem mensa tua erit plena pingue-
dine.*] Sequitur.

Quòd sancti quasi impii ab hoc mundo judicentur,
apud Deum verò justitiæ sue coronam accipiant.

CAPUT XXV.

Causa tua quasi impii judicata est, causam judi-
ciumque recipies.] Bonorum causa, justitia est.
Quorum causa quasi impii judicatur: quia eorum
hic justitia paterno flagello fatigatur, ut ad amplio-
rem vigilantiam non solum præceptione mandato-
rum, sed etiam verberum percussione doceantur.
Sed causam judiciumque recipiunt: quia ex ea ju-
stitia, qua modo vivunt, tunc in culmine judicariæ
potestatis enitescunt, ut tantò tunc potentius cun-
ctà judicent, quantò nunc in eis subtilius cuncta
judicantur. Hæc Eliu quasi nova spondendo intu-
lit, quæ beatus Job semper credendo stabiliter te-
nuit. Habent profectò hæc propria omnes arrogan-
tes, ut & malum mentientes exaggerent, & si quòd
forfitan bonum dicunt, hoc velut incognitum pro-
ferant. Unde fit, ut etiam doctiores se docere au-
deant, quia videlicet se scire talia solos putant.
Cùm verò ad aliqua consolationis verba descen-
dunt, statim viluisse se aestimant, & per increpatio-
nis tumidæ asperitatem quasi quoddam sibi inge-
nium reformant: ut qui condescendisse blandimen-
tis visi sunt, exorta subito increpatione timeantur,
Unde & mox Eliu subdidit, dicens.

Quòd qui hominibus placere volunt, crudelitate judi-
cant & iram, quidquid à doctioribus sanctis Ec-
clesiæ zelo agitur discipline: & dum benigni vo-
lunt videri, neminem censent severitatis distinctio-
ne coercendum.

CAPUT XXVI.

Non te ergo superes ira, ut aliquem opprimas: nec
multitudo locorum inclinet te.] In plerisque co-
dicibus, donorum; in paucis vero, sed antiquiori-
bus, locorum invenimus. Sed quia expositione non
indiget, si dicitur: [*Nec multitudine donorum incli-
net te;*] hoc magis exponi placuit, quòd cum dif-
ficultate aliquantula videtur aperiri. Hæc autem
quantæ elationis verba sint, ipse qui ea formavit
tumor ostendit. Sed quia Eliu arrogantium, & bea-
tum Job tenere tyrum diximus electorum, si ea
subtilius discernimus, etiam nunc intra Ecclesiã
quomodo arrogantibus congruant, demonstramus.
Sancti viri aliena opera etiam parva mirantur, sua
verò etiam magna despiciunt. At contrã, arrogan-
tes aliena etiam magna despiciunt, sua vel quæ pa-
va sunt admirantur: & plerumque de suis malis bo-
na aestimant, de alienis autem bonis mala sentire
non cessant. Nam dum propriam gloriam quærunt,
perniciosè student ut quidquid virtutis ab aliis agi-
tur, iniquitatis notã laceretur, & bonæ pondus
actionis vertunt in maculam criminis. Sæpe enim
cùm vident ab Ecclesia distinctè pravos corrigi,
quasi queruntur injustè innocentes affligi, & nico-
rem disciplinæ ejus commutant appellatione nequi-
tiæ: Unde Eliu figuram arrogantium servans, bea-
tum Job quasi admonens, ait: [*Non te ergo superes
ira, ut aliquem opprimas.*] Arrogantes enim iræ
motum deputant, quidquid à sanctis geritur cen-
sura disciplinæ. Et quia humanæ laudis appetitu be-

nigni student semper apparere, nullos censent di-
 strictione severitatis corrigendos. Unde & à bonis
 rectoribus, sicut superius dictum est, opprimi asti-
 mant, quos invitos cernunt à vitis coërceri. Aucto-
 re autem Domino, quia in cunctis mundi partibus
 sancta Ecclesia culmine religionis excrevit, hanc
 ipsam temporalem potentiam, qua quidem bene
 utitur, obtrahendo in vitium elationis inflectunt.
 Unde Eliu subjungit, dicens.

*Quod veneratio sanctis viris impensa non debeat
 illos in aliquam extollentiam
 elevare.*

CAPUT XXVII.

Nec multitudo locorum inclinet te.] Ac si eidem B
 sanctæ Ecclesiæ humilitatem magis inter prof-
 pera conservanti, arrogantium voce dicatur: Quia
 ubique fidei reverentia coleris, cave ne ejusdem re-
 verentia fastibus extollaris. Quosdam quippe con-
 spiciunt, qui sub religionis obtentu, vitio elationis
 intumescunt, & quod in quibusdam jure reprehendunt,
 hoc injustè ad crimen omnium pertrahunt:
 nequaquam videlicet perpendentes, quod sint in
 ea qui & despicientes noverint perfectè temporalia
 regere, & amantes æterna plenis desideriis expe-
 ctare; & dispensationem potestatis acceptæ perage-
 re, & humilitatis instatè ministerium custodire: ut
 nec humilitatis causâ curam suscepti regiminis ne-
 gligant, nec rursus occasione regiminis in eis hu-
 militas intumescat. Et si quidam fortasse intra ip-
 sam sunt, qui non Dei, sed suæ gloriæ sub religio- C
 nis prætextu deserviunt, studet tamen eos, aut, si
 valet, districte corrigere, aut, si non valet, æqua-
 nimitè tolerare: & vel corrigendo illos quasi filios
 amplectitur, vel tolerando quasi ab hostibus exer-
 cetur. Scit namque quod per eorum superbiam laceretur
 vita iustorum, scit quod in ejus crimen extenditur
 quiddam talium pravitate peccatur: sed
 notam alieni criminis sustinere tantò minus metuit,
 quantò & caput suum talia tolerasse cognoscit. De
 illo quippe scriptum est: *Et cum iniquus deputatus
 est. De illo rursus dicitur: Languores nostros ipse
 tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Bant ergo ar-
 rogantes, & æstimatione pravorum, vitam mordeant
 innocentium. Scit electorum Ecclesia & illo- D
 rum facta, & horum verba tolerare, scit pravorum
 mentes tolerando convertere. Qui etsi converti ne-
 quiverint, eorum tamen ignominiam æquanimitè
 suffert. Perpendit quippe quia ad duplex ejus præ-
 mium proficit, quod ex eorum meritis foris de-
 spicitur, quorum & intus vita laceratur. Notandum
 verò, quod non ait: Nec multitudo locorum
 extollat te; sed ait: *Nec multitudo locorum incli-
 net te.*] Omnis enim qui temporaliter extollitur, eo
 ipso quo extollitur, inclinatur: quia cum se exte-
 rius erigit, intus cadit. Eliu itaque casum cordis in
 elatione intuens, ait: *Nec multitudo locorum in-
 clinet te.*] ac si voce arrogantium, sanctæ Ecclesiæ
 diceretur: Cave, ne si univèrsitatis veneratione ex-
 tolleris, ab interna intentione curveris. Sequitur. E

*Quod arrogantes se solos sapientes & dignos hono-
 re aestimant, eos verò qui pro patribus in Ecclesia
 doctores positi sunt, illudunt, & quasi idiotas aesti-
 mant.*

CAPUT XXVIII.

Depone magnitudinem tuam absque tribulatione,
 & omnes robustos fortitudinis.] Quos alios san-
 ctæ Ecclesiæ robustos accipimus, nisi eos qui ad vin-
 cenda mundi hujus desideria & cæptis sublimibus
 & consummatis profectibus convalescunt? Magni-
 tudo itaque ejus in robustorum suorum vita consi-
 stit; quia tunc gloriosior redditur, cum pro defen-

sione veritatis ad mortem usque ab electis illius
 constanti virtute certatur. Arrogantes igitur viri
 subductis de hoc mundo Apostolis, subductis ad
 superna Martyribus, quia fortasse doctiores valen-
 tioresque præpositos abundè deesse conspiciunt,
 quasi solos se remansisse intra Ecclesiam suspican-
 tur. Unde dum se præferunt, ei velut confluentes
 illudunt, dicentes: *[Depone magnitudinem tuam
 absque tribulatione, & omnes robustos fortitudinis.]*
 Ac si apertis exprobrationibus confidas, quia subductis
 prioribus patribus, jam non habes de quorum vi-
 ta glorieris. Dicunt hæc profectò, nescientes quia
 omnipotens Deus Ecclesiam suam digna sine admi-
 nistratione non deserit. Nam cum fortes ad præ-
 mium vocat, eorum vice debiles ad certamina ro-
 borat: cum illos suscipiendo remunerat, istis labo-
 ratur vires, quas remuneret, subministrat. De qui-
 bus eidem sanctæ Ecclesiæ dicitur: *Pro patribus tuis
 nati sunt tibi filii, constitues eos principes super om-
 nem terram.* In virtute quippe antiquorum patrum,
 hi qui postmodum prælati sunt, subrogantur: quia
 & cum annosa arbuta succiduntur, in eorum robo-
 re tenera virgulta succrescunt. Sed arrogantes viri
 convalescere non credunt, quos infirmos aliquan-
 do noverunt; & permutatos venerari despiciunt,
 quos despiciabiles fuisse meminerunt. Quia verò in
 ea justiores paucos, iniquos autem numerosiores as-
 piciunt, sicut & in tritura frugum major est multi-
 tudo palearum; etiam iustorum vitam ex iniquo-
 rum æstimatione contemnunt. Vident profectò,
 quod nonnulli rectores illius, temporali potestate
 subnixi, ejusdem potestatis elatione pascuntur. Vi-
 dent quòd religionis reverentiam, quam huic mun-
 do patres moriendo seruerunt, hi exultando in ter-
 renis gaudiis metunt; & perpendunt quia
 robusti sunt, sed non fortitudine. Nam dum tem-
 porali potestate fulciuntur, quasi quadam debilitate
 roborantur. Quantò enim exterius fortes sunt, tan-
 tò à cunctis fortitudinis viribus intus inanescunt.
 Et idcirco ab arrogantibus ei dicitur: *[Depone ro-
 bustos fortitudinis.]* Ac si apertè dicatur: Illi tibi ve-
 raciter robusti inhæserant, qui in te hoc quod do-
 cendo locuti sunt, vivendo tenuerunt: nunc verò hi
 qui tibi præsidet, visione robusti sunt, non forti-
 tudine: quia honorabiles quidem se ostentare non
 desinunt, sed tantò imbecilliores & contemptibilio-
 res sunt, quantò honoris sui gloriam despici pro ve-
 ritate pertimescunt. Quod arrogantes quidem de
 plerisque veraciter sentiunt, sed eò in elationis vi-
 tium corruunt, quòd omnes quos præesse conspi-
 ciant, tales arbitrantur. Neque enim debet pluri-
 morum malum tendere in æstimationem cuncto-
 rum: quia etsi iniqui sunt quos cognoscetes diju-
 dicant, nonnulli tamen sancti sunt quos ignorant.
 Trituræ quippe tempus est, & adhuc grana sub pa-
 leis latent. Nullus ergo ex area fructus expectabi-
 tur, si hoc solum in ea esse creditur, quod superfi-
 cietenus videtur. Igitur quia quos cernunt, despi-
 ciant, & in antiquorum patrum ordinibus hos quos
 norunt, subrogari contemnunt, aptè subjungitur:
[Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.]
 Ac si apertè arrogantes dicant: Ignorantiæ tuæ ob-
 scuritate non agas, ut in loco fortium numerositatem
 subroges infirmorum. Populi quippe nomine desi-
 gnantur, qui quasi vulgari consuetudini dediti, in
 cunctis quæ appetunt, passim vivunt. Noctem verò
 protrahere, est ut pro robustis populi ascendant, si
 per negligentiam agitur, ut doctorum & fortium
 loca indocti ac debiles foriantur. Populi pro robu-
 stis ascendunt, quando hi qui vivere iniquè didice-
 runt, pastorum loca percipiunt. Quod rectè qui-
 dem dici poterat, si humiliter diceretur. Arrogan-
 tes enim etiam cum bona admonent, superstitionis
 suæ vitium exercent. Nam plus, sicut & superius

Matth.
 15.
 Esa. 33. b

dictum est, increpando ferire appetunt, quā con-
solando refovere. Unde mox subjungitur: [*Cave ne
declines ad iniquitatem: hanc enim capisti sequi post
miseriam.*] Hoc profecto arrogantes Ecclesie misere-
riam vocant, quod despectam Deo ejus multitudi-
nem suspicantur; & eō illam altiori elatione con-
temnunt, quod & despectam Deo funditus suspican-
tur. His igitur figurata expositione transeurſis, jam
nunc inferenda sunt que moraliter sentiuntur, ut
figura Ecclesie cognita, quam expressam generali-
ter credimus, audiamus etiam quid ex his verbis in
singulis specialiter colligamus. Ait itaque: [*Non te
ergo superes ira, ut aliquem opprimas.*] Omnis, per
quem necesse est aliena vitia corrigi, semetipsum
prius debet solerter intueri, ne dum aliorum culpas
ulciscitur, ipse ulciscendi furore superetur. Plerum-
que enim mentem sub obtentu justitie, irā imma-
nitas vastat; & dum quasi sedit zelo rectitudinis,
rabiem explet furoris; justique se facere estimat,
quidquid ira nequiter dicitur. Unde & modum sepe
ulciscendi transgreditur; quia mensura justitie non
frānatur. Dignum quippe est, ut cum aliena corrigi-
mus, prius nostra metiamur; ut prius mens a sua
accensione deferueat, prius intra semetipsam zeli
sui impetum tranquilla equitate componat: ne si ad
animadvertenda vitia abrupto furore trahimur,
peccatum corrigendo peccemus; & qui culpam di-
judicando insequimur, immoderate feriendo sa-
viamus. Non autem jam correctio delinquentis,
sed magis oppressio sequitur, si in ultione ira ultra
quā culpa meretur, extenditur. In correptione
quippe vitorum subesse menti debet iracundia, non
præcellē: ut executionem justitie non dominando
præveniat, sed famulando subsequatur; & notum
judicium possessa impleat, non possidens præcurrat.
Bene itaque dicitur: [*non te ergo superes ira, ut ali-
quem opprimas:*] quia videlicet si is qui corrigere
nititur, irā superatur, opprimit antequam corrigat.
Nam dum plus quā debet, accenditur, sub justie
ultionis obtentu ad immanitatem crudelitatis effra-
natur. Quod plerumque idcirco evenit; quia corda
rectorum minus amori sunt solius creatoris inten-
ta. Nam dum multa in hac vita appetunt, innume-
ris cogitationibus disperguntur: & cum subito sub-
ditorum culpas reperiunt, dignē cum Deo eas ju-
dicare nequeunt: quia corda sua in curis transitoriis
sparsa, ad discretionis culmen colligere repente
non possunt. Commoti ergo tantō minus ad ulcif-
cenda peccata libram æquitatis inveniunt, quantō
eam tranquillitatis sue tempore non requirunt.
Unde cum Eliu diceret: [*Non te superes ira, ut ali-
quem opprimas;*] quatenus easdem causas injustitie,
& irā superantis exprimeret, illico adjunxit: [*Nec
multitudo locorum inclinet te.*] In tot quippe locis in-
clinamur, in quot supervacuis curis extendimur. Nā
sicut locus est corporis spatium corporale; ita locus
est mentis, unaquæque intentio cogitationis. Quæ
dum huc illucque impellitur, si delectatione aliqua
cogitationis sue libenter occupatur, velut in quo-
dam loco ponitur, ut requiescat. Nam quoties victi-
radio a cogitatione in cogitationem ducimur, qua-
si fessa mente de loco ad locum migramus. Tot ita-
que loca culmen mentis inclinant, quot subortæ
cogitationes unitatem bonæ intentionis dissipant.
Recta etenim mens staret, si uni, cui debuerat, co-
gitationi semper inhaereret. Recta mens staret, si
non se innumeris motibus fluxa mutabilitate pro-
sterneret. Sed dum nunc ista pertractat, nunc ad alia
labitur, quasi per locorum multitudinem a statu sue
rectitudinis inclinatur: & dum per plura se tendit,
ab una, cui adherere debuit, intentione se dejicit.
Qui tamen mutabilitatis usus ex primæ prævarica-
tionis vitio jam quasi in naturam venit. Nam cum
stare animus in semetipso nititur, a semetipso aliquo
modo etiam nefciendo derivatur. Humana namque

A anima ab unaquaque re, cui intenditur, fastidio
impellente removetur. Sed dum inhianter cogitan-
da appetit, & repente cogitata fastidit, docet quod
aliunde pendet, quæ quolibet posita non requiescit.
Ad illum quippe suspensa est, a quo formata. Et
quia ad Deum solum appetendum facta est, omne
autem quod infra appetit, minus est; jure ei non
sufficit, quod Deus non est. Hinc est, quod huc il-
lucque spargitur, & ab unaquaque re, ut diximus,
fastidio impellente removetur. Delectationis vide-
licet avida, quærit quod pauset: unum verò quem
sufficienter habere poterat, amisit. Unde nunc per
multa ducitur: ut quia qualitate rerum non potest,
saltem varietate latietur. Sancti autem viri quia
cauta se observatione custodiunt, ne ab intentione
sua mutabiliter dissolvantur, & quia idem esse ap-
petunt, ad cogitationem qua Deum diligunt, se so-
lertor adstringunt. In contemplatione namque crea-
toris hoc accepturi sunt, ut una semper mentis sta-
bilitate perfruantur. Nulla eos tunc mutabilitas dis-
sipat: quia scilicet eorum cogitatio subiecti sem-
per indissimilis perseverat. Hoc ergo cum labore
nunc conantes imitantur, quod post in munere gau-
dentes accipiunt. Cui se Propheta immutabilitati,
virtute amoris adstrinxerat, cum dicebat: *Vnam
petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in do-
mo Domini.* Huic Paulus unitati intentione adha-
serat, dicens: *Vnum autem, quæ retro sunt oblitus,
ad ea que ante sunt extensus, sequor ad palmam spe-
ræ vocationis Dei in Christo.* Nam si quid in eo-
rum corde humanitus distulit, mox hoc discussio
severa restringit; & cum quasi pueriliter cogitatio
C labitur, juvenili mox coercitione refrænatur. Unde
fit, ut sparsam mentem continuè colligant, & in
una quantum prevalente cogitatione component.
Quia igitur status mentis cogitationum mutabili-
tate curvatur, rectè ab Eliu dicitur: [*Nec multitu-
do locorum inclinet te.*] Sed sæpe dum viri justiani-
mus in ipsa intentionis sue arce consistit, dum ab
omni mutabilitatis se sparsione colligit, dum quid-
quid in se superflue oboritur, premit, ipsa sue re-
ctitudinis gloria tangitur, & in tumore propriæ
præsumptionis elevatur. Qui enim magna agit,
quamvis de se humilia sentiat, scit tamen magna esse
quæ agit. Nam si magna esse nescit, ea proculdu-
bio minime custodit. Quæ dum custodire negligit,
aut in eis minus proficit; aut ea funditus amittit.
Dum ergo bona nostra opera scire necesse est ut
custodiamus, ex ipsa eorum scientia elationis aditus
panditur, & ad operantis cor culpe manus admittit-
tur, qua vastante rapiantur. Mira autem dispensa-
tione agitur, ut conditor noster sublevatum pro-
speris animum subita concuti tentatione permittat:
quatenus semetipsum in infirmitate veris videat,
& ab eo quem de virtutibus sumpserat, jam seipso
melior, elationis fastu descendat. Unde & bene
nunc subditur: [*Depone magnitudinem tuam ab
que tribulatione, & omnes robustos fortitudine.*] Ro-
busti quippe sunt motus cordis, cum nulla nisi quæ
virtutis sunt, sentiunt. Sed magnitudinem & robus-
tos motus deponimus, quando pullante vitio co-
gimur pensare quid sumus. Robustos motus depo-
nimus, quando jam non de virtute atollimur, sed
in culpa consentiendo, obrui de ipsa qua quatimur,
infirmitate formidamus. Multum namque de se
animus confidit, quando sibi ad votum vires suppe-
tere conspiciat. Jam sibi fiduciam sanctitatis arrogat,
jam se idoneum etiam ad cuncta virtutum culmina,
quæ sola cogitatione conceperit, putat. Sed cum
hunc tentatio subitò oborta transverberat, eas quæ
nata de virtutibus fuerant, elatas cogitationes fun-
ditus turbat. Quasi securam quippe urbem inopi-
natus hostis ingreditur: & repentinè gladio super-
borum civium colla feriuntur. Nihil ergo tunc nisi
continuus luctus agitur, dum capta urbs animi, a
magnatum

36.

37.

Psalm. 26.
Phil. 3. 6

magnatum suorum gloria cade interveniente va-
 cuatur. Unde nunc dicitur: [*Depone magnitudi-
 nem tuam absque tribulatione, & omnes robustos for-
 titudine.*] Ac si aperte diceretur: Omne quod in-
 trinsecus de bona actione intumueras, reprime, &
 cordis motus quos ex recto opere robustos habue-
 ras, deponc: quia jam in ipsa aduersitatis tenta-
 tione consideras, quam frustra prius de te magna
 elatus aestimabas. Quae videlicet magnitudo idcir-
 co absque tribulatione deponenda dicitur: quia
 nimirum cum per tentationem humilitas proficit,
 prospera est ipsa aduersitas quae mentem ab elatio-
 ne custodit. Sed tamen sine magna tribulatione
 non agitur, cum tranquilla mens irruente tenta-
 tione quasi repentino hoste turbatur. Ipsa namque
 tentationis aduersitas dum se menti inserit, quas-
 dam in illa tenebras gignit, eamque obscuritate
 suae amaritudinis turbat, quae apud se dudum virtu-
 tum dulcedine irradiante claruerat. Unde & apte
 subiungitur: [*Ne protrahas noctem ut ascendat popu-
 li pro eis.*] Nox quippe protrahitur, cum suborta. de
 tentatione tristitia consolatione concita non finitur.
 Nox protrahitur quia mœror animi confusis cogita-
 tionibus elongatur. Nam dum mens posita in tenta-
 tione considerat quod ad virtutis suae pristina soliditate
 repellitur, superductis mœroribus, quasi quibus-
 dam tenebris cœcatur, atque ab omni luce gaudii
 ejus oculus clauditur, dum sollicita trepidat, ne hoc
 quod esse dudum cœperat, funditus amittat. Unde
 & bene dicitur, quod in hac nocte pro robustis
 populi ascendunt: quia videlicet in hoc mœrore
 tentationis pro robustis motibus indignae cogitatio-
 nes & multiplices in corde profluunt. Nam dum
 se in perturbatione conspiciunt, jam pene amissis
 quod fuerat, fluctus in se innumeros tumultusque
 coacervat: modo tranquillitatem suam quia per-
 didit, dolet: modo ne usque ad prava opera cor-
 ruat, pertimescit: modo in quo culmine steterat,
 meminit: modo in quo vitiorum profundo per de-
 lectationem jaceat, attendit: modo ad resumendas
 vires se reparat: modo se eas posse resumere quasi vi-
 ctus jam fractusque desperat. Cum ergo ad supra-
 dictam mentem tam multiplices cogitationes prodeunt,
 hanc quasi in nocte populi confurgentes premunt.
 Quos nimirum populos non per se, sed per divine
 protectionis auxilium Propheta subigere se posse
 præsumperat, cum dicebat: *Protektor meus, & in*
ipso sperabo, subiciens populos sub me. Sanctis quip-
 pe mentibus populi subiguntur, cum ab eis per di-
 strictae severitatis præsentiam, cogitationes stultae
 dissiliunt, ut non per abrupta plantarum rapi-
 ant, sed rationi subditæ, à corde humiliter con-
 quiescant. Quia ergo positus in tentatione animus,
 qui de se in prosperis majora præsumebat, tumultus
 spei desperationisque tolerat, rectè nunc dicitur:
 [*Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.*]
 Ac si aperte diceretur: In tentatione deprehensus,
 citius tenebras mœroris incide, ne qui in tranqui-
 litate de te alta senseras, in perturbatione quoque

deterius cogitationum te caligine confundas. Quod
 rectè Eliu diceret, si tamen cui diceret, sciret. Nam
 hæc beato Job tantò minus congruunt, quantò ab
 illo omnia altius sciuntur. Quia verò, ut saepe di-
 ximus, arrogantes dum præsumunt docere quos
 non debent, usque ad contumeliosa increpationum
 verba dilabuntur, subditur.

Quod iniquitatem post miseriam sequitur, qui post
 correptionem vitium incurrit impatientia: & de
 modo corrigendi arrogantium.

CAPUT XXIX.

Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœ-
 pisti sequi post miseriam.] Iniquitatem post mi-
 seriam sequitur, qui post mala quæ pro correptione
 sustinet, ferventi corde impatientia se facibus in-
 flammatur. Quod beatorum Job perpetrasse Eliu credi-
 dit, qui cum inter flagella positum, liberis effari
 vocibus audivit: videlicet nesciens, quia omne quod
 dixit, non hoc de iniquitate impatientia, sed de
 virtute veritatis protulit; qui ab interni judicis sen-
 tentia nec cum se justificaret, erravit. Sed confide-
 randum valde est, quomodo cum diceret, [*Ne*
declines ad iniquitatem;] de eadem iniquitate pro-
 tinus subdidit: [*Hanc enim cœpisti sequi post mis-
 eriam.*] Quid est hoc, quod dum ad eam declinare
 vetat, de ea protinus quasi ad quam declinatum
 jam fuerit, damnat: nisi quod arrogantes viri plus
 videri iudices, quam consolatores volunt? Unde
 & nonnumquam ea districtis sententiis feriunt, quæ
 nata in corde suspicantur; & priusquam certa sit
 culpa delinquentium, profertur invecctio districta
 verborum; & antè per sententiam percutitur, quam
 prodeat quod feriat. Quamvis & iusti viri ple-
 rumque pravis & occultis cogitationibus arguendo
 obviant: sed cum eadem cogitationes aliqua quæ
 præeunt, opera demonstrant, plerumque ab audi-
 torum suorum cordibus ea vitia, quæ necdum pro-
 lata sunt, manu correptionis eradicant, sed jam il-
 la subsequi conspiciunt ex aliis quæ præcedunt. Si-
 cut enim corporales medici quasdam ægrotudines
 jam venisse inveniunt, quasdam verò ne veniant
 medentur: ita doctores sancti aliquando inventa
 vulnera salutem restitunt, aliquando verò agunt in
 mentibus, ne vulnerentur. In quibus solerter in-
 tuendum est: quia sicut certa plerumque cum as-
 peritate redarguunt, ita incertis vitis & cum tran-
 quillitate contradicunt: certa ferientes increpant,
 incerta præmunites devitant. Quam quia arro-
 gantes viri discretionis regulam nesciunt, senten-
 tiarum suarum jaculis sicut nota, sic incognita; si-
 cut certa, sic etiam incerta configunt. Unde nunc
 ab Eliu dicitur: *Cave ne declines ad iniquitatem:*
hanc enim cœpisti sequi post miseriam.] Quia verò
 ea quæ subnexa sunt, longiori allegatione protra-
 huntur, istum libellum hoc sine constringimus,
 ne immoderatiùs extendatur.

76. 143.

